

Bílé Karpaty

2/99

Časopis moravsko - slovenského pomezí

Z obsahu:

- * Rozhovor s otcem Cyrilem - představeným Monastýru v Hrubé Vrbce
- * Černé a žluté třešně * Znáte vážky?

Na str. 2 - 3 najdete rozhovor s otcem Cyrilem - představeným pravoslavného Monastýru svatého mučedníka Gorazda v Hrubé Vrbce.

Mezinárodní konference „Etno-ekologické interakce v biosférických rezervacích“, pořádané 3.-7. května se mimo jiných odborníků zúčastnila i spisovatelka a naše přední odbornice ve studiu strašidel Vítězslava Klímová (str. 4).

Pohled na Moravské Kopanice očima PHDr. Josefa Jančáře je na str. 13.

Co doporučuje Plán péče CHKO pro hospodaření v lesích? Čtěte na str. 14.

S vážkami se seznámíte v rubrice Znáte na str. 18-19.

Obsah:

Fejeton

Dlouhá cesta 1

Náš rozhovor

Pravoslavi v Hrubé Vrbce 2

Akce v Bílých Karpatech

O člověku a přírodě,
Starostenské kolektivní sportování 4

Den Země v Kloboukách,
Našel jsem pramínek čisté vody 5

Historie skoro zapomenutá 6

Černé a žluté třešně, Ekojarmark ve Veselí 7

Učíme se od mala

Literární soutěž Zelená Planeta,
Znovu v Bánově 8

Nápady a inspirace 9

Zelená stezka - Zlatý list 10

Pověst

Kočičí zámek 10

Okénko architekta

Ploty 11

Něco z kultury

Kdo by dnes četl Mahena? 12

Recenze

Mapa Hornácka 12

Moravské Kopanice 13

Zprávy ze Správy

Plán péče a lesnictví 14

Management 1999 15

Rezervace Bílých Karpat

Kopaničáfské louky (2) 16

Zajímavé objevy

Sklenobýl bezfistý 17

Znáte

Vážky? 18

Co je to

Červená kniha 20

Naše léčivky

Hloh a bez 20

My a životní prostředí

Sběr baterií na Hornácku 21

Stav životního prostředí v obcích

Bílých Karpat 21

Pohádka

O tom, proč chrobáci válejí kuličku 22

Pro chytré děti 24

Další díl seriálu Rezervace Bílých Karpat - tentokrát o loukách na Vyškovci najdete na str. 16.

Dlouhá cesta

Celou tu dobu, co spolu s dalšími lidmi vytvářím tento časopis, jsem si myslel, že my všichni zdejší lidé se cítíme alespoň trochu jako „Bělokarpaťané“ a že tímto čtvrtletníkem ten pocit pospolitosti trochu zesílujeme. Kdepak.

Začátkem března se konalo na Lopeníku velké jednání zastupců obcí, lesníků a zemědělců se Správou CHKO. V podvečer jednání skončilo a někdy po sedmé hodině se první účastníci začali loučit. Mně se také chtělo domů a tak jsem hledal auto, jedoucí směrem na jih. Díky tomu jsem měl tu čest se svézt se starostou města Strážnice ve společnosti starostky Petrova a starostů Sodoměřic a Radějova.

Asi kvůli tomu, že starostové přijeli odpoledne z odjinud, jim chvíli trvalo, než došli na jméno první obce, Březová. To jsembral. Nebral jsem ještě vážně ani to, že jsem měl potíže je přesvědčit, že v Březové nemáme odbočit doleva, abychom neskončili na Slovensku. Chtěli tím asi naznačit, jak je to tu pro ně

exotická oblast. Ale i za Březovou pořád vládla v autě nervozita, jestli se proti naší vůli nedostaneme do Uherského Brodu. To mi už začalo připadat podivné. Že by tuto krajinu nejvyšší představitelé některých bělokarpaťských obcí s rychlými auty neznali? A tak jsem se jich ptal. Dostal jsem jednohlasou odpověď: „Tady jsme v životě nebyli.“ Zdálo se mi, že jsem také slyšel: „To je všechno za Javořinou.“

Ale asi jsem neměl být tak překvapený. Vzpomněl jsem si, jak se před několika lety studenti strážnického gymnázia divili, že já - tehdy jako čerstvý imigrant - vím, kde leží Suchovské Mlýny. A že je tam naproti krásná rezervace plná orchidejí! Většina z nich totiž sotva věděla, kde ty Mlýny jsou a pouze ti ze Suchova nebo Javořiny se tam možná jednou byli podívat.

Nevím, jestli je to tím, že starostové v místě svého působení mají tolik starostí, že se téměř nedostanou jinam. A tím, že studenti teprve v pubertě začínají objevovat svět. Ale žijeme-li tu všichni v takovém malém světě, máme opravdu ještě dlouhou cestu k pocitu místní sounáležitosti, k uvědomění si, že jsme všichni z Bílých Karpat.

A tak stále přemýšlím o tom, zda mají Kopaničáři zájem číst o Hornáckých slavnostech nebo jestli oslovujeme vůbec Valachy zajímavostí ze Strání. Musím se znovu vrátit k úvodníku, který o karpatské identitě napsal Miroslav Kundera v čísle 1/98. Nyní mu asi budu rozumět lépe.

Jan W. Jongepier

BLAHOPŘÁNÍ

Je tu mezi námi...

Ve čtvrtek 8. dubna 1999 byli v Sloupovém sále Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě slavnostně oceněni pedagogové okresu Uh. Hradiště kteří věnují dětem mnohem více, než jim ukládá povinnost. Titul „Pedagog roku“ byl udělen i Vlastě Ondrové, vedoucí Centra ekologické vý-

chovy Pantoflíček při ZŠ Dolní Němčice člence redakce časopisu Bílé Karpaty. Že si Vlasta ocenění zaslouží, dokazuje nejen její podíl na tomto časopisu, ale hlavně spousta dětí, v nichž dokázala probudit zájem o přírodu. Blahopřejeme a přejeme ještě hodně elánu a dobrých nápadů.

Pravoslaví v Hrubé Vrbce

Hrubá Vrbka je zajímavá z mnoha hledisek. Jedním z nich je i to, že tu v historii vedle sebe existovaly evangelická i katolická církev, židovská komunita i rodiny hornáckých Romů, aniž by tu bylo jakékoli napětí. To bohužel už patří minulosti. Před několika lety byla ale místní společnost obohacena o další skupinu, byť malou. V Hrubé Vrbce vznikl pravoslavný klášter – Monastýr svatého mučedníka Gorazda. V těchto dnech slaví jeho obyvatelé významné výročí – 120 let od narození biskupa Gorazda. Ne všichni ale vědí, kdo byl biskup Gorazd a proč je monastýr věnován jeho památce právě v Hrubé Vrbce. O tom všem jsme si povídali s představeným tohoto kláštera - otcem Cyrilem.

Kdo byl vlastně biskup Gorazd?

„Narodil se 26. 5. 1879 v Hrubé Vrbce v rodině Pavlíkových, při křtu dostal jméno Matěj. Pavlíkovi byli považováni za největší hospodáře v Hrubé

Otec Cyril v kapli Monastýru při bohoslužbě

Vrbce. Rod Pavlíků byl původem z Jižních Čech, dostali se sem při osídlování v době reformace. Tato oblast patřila Žerotínům, kteří byli vlastně ochránci toho reformačního směru. Od té doby pochází skutečnost, že tato vesnice je z poloviny katolická, z poloviny evangelická.“

A jak se – jako syn katolických rodičů – dostal k pravoslavné víře?

„Ze začátku chodil Matěj Pavlík do evangelické školy tady v obci, pak studoval církevní arcibiskupské gymnázium v Kroměříži. V šesté třídě přešel na státní německé gymnázium, aby získal maturitu. Studoval pak katolickou bohosloveckou fakultu v Olomouci. Jako student gymnázia se rozhodl sám od sebe studovat staroslověnštinu, to ho poprvé přivádělo k těmto pramenům. A jako student bohoslovecké fakulty si jednou v prázdniny sám udělal osobní pouť do Kyjeva, kde poznával pravoslaví.

Absolvoval fakultu a byl vysvěcen na kněze, krátce působil ve Slezsku. Začal studovat dějiny našich náboženských hnutí, to se ale moc nelíbilo tehdejšímu arcibiskupovi. Tak byl přeložen do Kroměříže, kde se stal duchovním správcem psychiatrického ústavu, po roce byl jmenován zpovědníkem ženského řádu Sester svatého kříže.

Biskup Gorazd měl velké vlastenecké citění, to zdědil po rodu Pavlíků, kteří byli vždy velcí vlastenci. Během první světové války se dostal do rozporu s katolickým klérem, který většinou podporoval Habsburky. Ale působil až do konce války a pak onemocněl oční chorobou a byl předčasně penziován. Později se uzdravil, to je ale další historie.“

Byl Matěj Pavlík sám, kdo měl takové zájmy? Nebo u nás existovalo nějaké širší hnutí, mířící k pravoslavné církvi?

„Už ke konci Rakousko-Uherska u nás vznikl klub reformního katolického duchovenstva. Vydával svůj

Biskup Gorazd v době, kdy mu bylo padesát let

časopis a různé další publikace. Oni se nesnažili zprvu se rozcházet s katolickou církví, ale hlásali některé reformy - za prvé chtěli český bohoslužebný jazyk, dále přijímání podobojí a dobrovolnění celibátu. Všechny tyto tři požadavky byly zamítnuty. Tak se ve dvacátých letech tento klub odtrhl a kolem jednoho milionu obyvatel tehdy vystoupilo z katolické církve.

Gorazd s tímto radikálním hnutím příliš nesouhlasil, proto se k němu přidal jako poslední s tím, že chce, aby toto hnutí zachovalo apoštolské tradice. A začal tehdy hovořit o pravoslaví. Toto společenství si dalo název Československá církev. Na prvním a druhém sněmu této církve se pak potvrzuje pravoslavná orientace této církve i s tím, že se přejmenovává na Československou církev pravoslavnou. Na

Monastýr v Hrubé Vrbce

druhém sněmu byl přítomen i představitel Srbské pravoslavné církve. Byli tu zvoleni i kandidáti na biskupy, mezi nimi i Matěj Pavlík jako biskup pro Moravu. V roce 1921 byl Matěj Pavlík vysvěcen na biskupa v chrámu Archanděla Michaela v Bělehradu. Tak se Československá církev pravoslavná stala poloautonomní formací v rámci Srbské církve pravoslavné."

My máme možná mylnou představu, že mučedníci patří někde do středověku. Gorazd ale zemřel mučednickou smrtí...

„Biskup Gorazd byl popraven během druhé světové války za Heydrichiády. Když se dozvěděl, že se v kryptě kostela sv. Konstantina a Metoděje v Praze ukryli parašutisté, kteří spáchali atentát na říšského protektora Heydricha, vydal se dobrovolně gestapu, aby vzal vinu na sebe a zmínil tak následky pro nevinné. Byl popraven nacisty v roce 1942.“

Takže pravoslavná církev se na Hornácko dostala vlastně až s Biskupem Gorazdem?

„Abychom si rozuměli – žádných pravoslavných mimo nás v Hrubé Vrbce není. I stávající rodina Pavlíkova jsou římská katolíci i když stará paní Pavlíková k nám chodívá na bohoslužby. Ve Velké nad Veličkou žije jedna pravoslavná, to je praneť biskupa Gorazda.“

Proč vznikl monastýr právě v Hrubé Vrbce?

„Monastýr byl založen na památku Gorazda v jeho rodišti. Byl to jeho ideál, který se mu ale nespínil. I když on jej chtěl realizovat i jinde, například v Praze.“

Kdy se tedy začal tento nápad realizovat?

„S tím nápadem jsem vlastně přišel já, v Olomouci na reparační radě v roce 1986. A začalo

se tím, že by se vybudoval jakýsi památník. Obrátili jsme se na příslušné instituce a tato myšlenka našla tehdy pochopení. No ale, protože život je složitý, jak se to začalo připravovat, vyšlo pak najevo, že by se měla v Hrubé Vrbce udělat síň hornáckých tradic a tam někde jen takový koutek pro biskupa Gorazda. Krajský národní výbor vykoupil tento dům a dal ho k dispozici obci, ta ho získala zdarma pro tento účel. Ale nikdo se toho nehodlal pustit, obec neměla peníze ani zájem. Takže tady mělo JZD uskladněné hospodářské nářadí.

Tak doba šla, přišlo jaro 1989 a Ministerstvo kultury se rozhodlo, že na to vyčlení 700 tisíc. Jenže se muselo hned začít. Vedení církve k tomu tehdy přistupovalo líně, až přišel podzim 1989. A byl konec, tato možnost byla promarněna.

Ale myšlenka nepřišla k zapomenutí, protože mi to nedalo pokoje. Tak jsem na podzim roku 1990 tuto otázku zase otevřel. Začalo se znovu jednat a počátkem roku 1992 byla budova od obce vykoupěna, na jaře se začalo opravovat. Avtom samém roce byla tato přední část otevřena.“

Jak vás přijali místní obyvatelé?

„Vztahy mezi námi a místními lidmi – to je více než mírová koexistence. Můžu vám to třeba ukázat na příkladech. Pořádáme teď oslavu a zjistili jsme, že máme málo talířů. I na obecním úřadě měli jen padesát kusů, ale řekli nám, že kuželovský obecní úřad si půjčuje od jedné paní z Kuželova. No a dneska ráno nám volali – máte to vyřízené, můžete si přijet. To asi tak charakterizuje náš vztah. Nebo sem místní lidé přicházejí s vajíčky, s brambory nebo ovocem. Dělají nám tu i různé práce, když je potřeba. Žijeme tu normální život.“

Zpočátku měli někteří obavy, objevovaly se takové hlasy, ale my jsme na to odpovídali mičením.

S patriarchou Bartolomějem z Konstantinopole

No a dneska už všichni ví, že žádné nebezpečí nehrozí z naší strany, kdo chce přijít tak může, nikoho neagitujeme, nepřesvědčujeme.“

S otcem Cyrilem bychom si mohli povídat ještě hodně dlouho. Tento příjemný a vyrovnaný člověk kolem sebe šíří důstojný klid, přátelství a pohodu, kterou ocení každý návštěvník monastýru. Prohlédli jsme si i památník sv. Gorazda a pravoslavnou kapli, citlivě a vkusně přestavěnou z návratí

Oslava Vánočních svátků v roce 1998

klasického venkovského domku. Jak lépe by se mohl člověk přesvědčit o tom, že mohou různé pohledy na svět vzájemně doplňovat a obohacovat.

Nezbývá mi než poděkovat – otcí Cyrilovi za milé přijetí a čas, který nám věnoval, a obyvatelům Hrubé Vrbky za jejich ochotu a pohostinnost, s jakou přijali pravoslavné duchovní mezi sebe.

Jana Hajduchová

O člověku a přírodě

Od roku 1996 jsou Bílé Karpaty biosférickou rezervací v rámci UNESCO programu Man and the Biosphere (MAB - Člověk a biosféra). Tyto „rezervace“ existují po celém světě a je v nich řešena problematika vztahu člověka a jeho přírodního prostředí.

O tomtéž byla i mezinárodní konference se složitým titulem „Etno-ekologické interakce v biosférických rezervacích“, která se konala 3. - 7. května v Luhačovicích a kde se sešlo 43 účastníků z celkem 8 zemí.

Co na první pohled vypadalo jako úzce zaměřená záležitost, dopadlo jako zkoumání široké

oblasti vzájemného ovlivňování mezi lidmi a přírodou. Architektura, folklór, zemědělství, ovocnářství, využití půdy, údržba krajiny, všechny tyto obory se objevily na přednáškách, plakátových sděleních i na exkurzi. V rámci konference proběhla i výstava „Luhačovické Zálesí ve fotografii - dříve a dnes“, nechyběla ani muzika z Horňácka. Dokonce přišla paní Vítězslava Klímová s povídáním o svém průzkumu života a výskytu strašidel v České republice...

Účastníci konference probírali nejen stav znalostí o dané

oblasti, ale zabývali se i otázkou, co se můžeme naučit z minulosti, ať už se to týká přírody nebo kultury. Několikrát bylo na konkrétních příkladech uvedeno, jak lze obnovit stará řemesla, a získat tak ekonomický efekt.

Díky pestrému programu a určitě i vydařené exkurzi po Karpatech odjížděla většina účastníků domů spokojených.

Jan W. Jongepier

Starostenské kolektivní sportování

Starostové horňáckých obcí začali těsněji spolupracovat před rokem, když rozhodovali o firmě, zabezpečující svoz a likvidaci odpadu. Vznikla tak myšlenka vymezit si společné problémy a založit sdružení obcí, jehož smyslem by bylo jejich řešení.

Brzy se zrodil nápad zamyslet se také nad svými tělesnými schránkami a udělat něco pro zdraví. Bylo to krátce poté, co si několik horňáckých starostů a starostek v září 1998 zkusilo zahrát fotbal jako posily družstva referátu životního prostředí Okresního úřadu Hodonín.

Otázkou však bylo, jakým vhodným sportem si zdraví posílí a ne zničí. Fotbal se nejevil jako nejvhodnější (starosta Louky F. Galečka ještě dlouho doléčoval

utrpené šrámy). Po úporném přemýšlení o existujících kolektivních sportech padla volba na volejbal hlavně proto, že protihráči jsou oddělení sítí a počet hrajících v jednom družstvu se blíží počtu starostů Horňácka (musí být i náhradníci). Ihned se začalo s tréninkem, téměř pravidelně 1x týdně, a brzy se uskutečnilo první mistrovské utkání. Soupeřem nebyl nikdo jiný než sportovně nadaný referát životního prostředí Okresního úřadu Hodonín. Napínavý a hodnotný zápas nakonec skončil remízou.

Komunální volby pak ve starostenském sportování způsobily malou přestávku, ale brzy po zformování nových obecních zastupitelstev a rozkoukání nově zvolených starostů se opět začalo trénovat. Vyvrcholení přišlo 8. dubna 1999, kdy v tělocvičně ZŠ Kuželov proběhl volejbalový turnaj Cuželov Kup 1999 o putovní „Větrák“ za účasti 4 družstev: Životního referátu (referát životního prostředí Okresního úřadu

Hodonín), Volleyball klubu White Carpathians (VC WC - zástupci Správy CHKO), Spojených Horňáckých emirátů I (současní starostové horňáckých obcí) a Spojených Horňáckých emirátů II (bývalí starostové horňáckých obcí doplnění o některé členy obecních zastupitelstev). Poslední jmenované mužstvo nakonec nejtěsněji zvítězilo a odneslo si cennou putovní trofej - plechový kuželovský větrný mlýn. Podstatná byla však skutečnost, že všichni zúčastnění turnaj ve zdraví přežili a určitě se už těší na jeho příští ročník.

Horňáčtí starostové ale provozovali společně s referátem životního prostředí i jiné sporty - florbal a počátkem května se odvážili na kánoích sjíždět Moravu, přestože zhruba 38,56% Horňáků neumí plavat (stejně procento i horňáckých starostů).

V každém případě kolektivní sportování zpestřuje mnohdy poměrně nezajímavé a náročné úřadování a určitě bude pokračovat. Příště to možná kromě volejbalu bude trochu turistiky spojené třeba s bungee jumpingem z televizního vysílače na Javořině.

Jiří Pšurný

Den Země v Kloboukách

Ve dnech 22. - 25. dubna jsme si také ve Valašských Kloboukách několika akcemi připomenuli Den Země. Organizátorem byla ZO ČSOP Klobouky spolu s městem Valašské Klobouky, kulturním domem Kloboučan, Dětským domovem ve Smolině, Bike clubem Valašské Klobouky a zdejší pobočkou domu dětí a mládeže.

Program zahájila beseda za účasti starosty města ing. Dalibora Maníše a vedoucího Správy CHKO Bílé Karpaty PhDr. Petra Dolejšského na téma „Jak si představujete zdravé město Valašské Klobouky“. V pátek se sázely stromky podél cesty z ulice Luční. Děti zasadily 9 jabloní a švestek, odvezly se na koničkách a rovněž vyčistily příkopy podél cesty.

S dárci, praktiky i partnery zdejších ochranných projektů

místního rozvoje se přišli seznámit i hosté Miroslav Kundrata z Nadace Partnerství z Brna, Bill Moody z Rockefellerovy nadace, spisovatelka Roberta Gratz a David Sampson z programu Zelené stezky (všichni USA). Setkali se se starosty a zástupci starostů z Valašských Klobouk, Poteče, Návojně a s dalšími spolupracovníky, kteří na Valašskokloboucku již více let rozvíjejí ochranné projekty místního rozvoje.

V neděli byl program zahájen kuličkováním, vítězkou se stala jedna z nejmenších účastnic Jitka Saňáková. Cyklistická jízda do Sidonie a zpět na podporu vybudování cyklostezky podél Kloboučky a Vlárky a Vlárského průsmyku bez kamionů proběhla s 26 účastníky. Petici podporující zařazení cyklostezky do územních plánů a její postupné budování podpořilo svým podpisem 107

občanů. Děti si dále zahrály hru Záchrana stromů, malovaly na chodníku a vozily se na koních.

Nedělní akce doprovodila svým vystoupením hudební skupina pod vedením Jirky Nedavašky, která svými bubinky a dalšími nástroji výborně doprovázela letos určitě povedený Den Země. Dík patří všem pořadatelům, zejména z řad dobrovolníků a rodičů, kteří svou aktivní prací přispěli ke zdaru všech akcí a sponzorům, kteří svými dary pomohli k jejich zajištění.

Rostislav Trávníček
Valašské Klobouky

Našel jsem pramínek čisté vody...

Tak začíná hezká písnička, kterou hraje Mistrňanka. V tomto duchu se pustil ČSOP Jalovec v Horní Němčí v neděli 25. dubna do díla, jehož výsledkem byla upravená lesní studánka v Horní Němčí v trati zvané „Nad Vinohrady“.

Studánka byla nejprve vyčištěna, osazena kameninovou skruží a nakonec nad ni nainstalován ochranný dřevěný kryt, který její účel zvýraznil. Poblíž studánky byla zbudována lavička a u studánky připraveny sklenice na osvěžení výbornou pramenitou vodou. Nedaleko studánky byl rovněž vytvořen zdroj vody v podobě malého jezírka pro zvěř, která sem v hojném počtu přichází

uhasit žízeň. U cesty, která v blízkosti vede, byla nainstalována směrová tabule „Studánka Jalovec“.

Ochránci z Jalovce chtějí vypátrat další tak důležité zaniklé vodní zdroje, kterých bylo v minulosti bez počet jak v lesích, tak na lukách a pastvinách.

Brzy jsme se dočkali i uznání. Kdokoliv šel okolo a tohoto zdroje si všiml a osvěžil se, vyslovil nám pochvalu. Ředitelka MŠ Eva Kadlčková dokonce ke studánce zavedla děti z MŠ, abysitak všiml, co pár jednotlivců může udělat pro ostatní a pro svůj dobrý pocit z vykonaného díla. V závěru nás navštívili naši milí hosté ze Správy CHKO a ZO ČSOP Bílé Karpaty dr. Ivana Jongepierová a Jitka

Říhová a vyslovili uznání k vydařené práci.

Nad studánkou ČSOP Jalovec převzal dlouhodobý patronát a hodlá se starat o její čistotu a okolí.

Stanislav Bobčík
Horní Němčí

Historie skoro zapomenutá

Velká Javořina - monumentální vrchol Bílých Karpat - má jméno podle javorů, lemujících louku na jejím temeni.

Již v minulosti sehrávala významnou roli jako místo setkání moravské a slovenské národně orientované inteligence, později se stala místem pravidelných kulturních setkání široké veřej-

Vrchol Javořiny dnes

nosti z okolí. Na vrcholu této majestátní hory se dnes tyčí železobetonová monstra vysílacích věží. A záměr, který měl dát vzniknout chrámu Matky Boží, který měl spojovat oba sousední národy, zapadl prachem historie.

Matice Javořinská

Tento záměr pocházel od Dr. Šuránka, rodáka z Ostrožské Lhoty, který v kapli sv. Antonína mezi Blatnicí a Ostrožskou Lhotou pravidelně trávil své kněžské prázdniny. Pro jeho realizaci se rozhodl založit spolek Matici Javořinskou, čímž pověřil faráře z Horního Němčí Jana Huňku.

P. Huňka byl proslulý „spolkař“ a organizátor. Se sobě vlast-

ním nadšením se celé záležitosti ujal. Navštívil Strání a tam s farářem Spáčilem projednal otázku postavení kostela na Javořině. Oba si uvědomovali, že z Javořiny nikdy poutní místo nebude, ale přesto je myšlenka stavby zaujala.

Ještě v srpnu 1945 šel P. Huňka s hajným Popelkou a vybrali místo pro stavbu kostela v rozloze 150 x 150 metrů na samém vrcholu Javořiny. Uchvátil je krásný rozhled na všechny strany. V září šel Huňka na Javořinu znovu, tentokrát s architektem Madelmayerem z Brna. Také on schválil vybrané místo, uchvácen nádherným pohledem, a prohlásil, že kostel je nutno vybudovat jako památník jednoty a osvobození.

Kostel

Vchod do kostela měl být od západu, na obou bočních stranách měl být také vchod, aby bylo možno se pokochat pohledem na Moravu i na Slovensko. Terén měl být uměle povýšen a vchod do chrámu po schodech. Odstraněna měla být i triangulační věž, aby dojem nebyl rušen. Uvažovalo se i o možnosti táboření na pozemku, pořádání duchovních obnov a o obtížích se stavbou a udržováním - záměrem bylo dosáhnout, aby na Javořině byl stálý opatrovník, který by dělal kostelníka.

Až do zahájení výstavby měl být na pozemku postaven kříž, jehož náčrtek architekt Madelmayer zhotovil.

V září 1945 se konala na Javořině v chatě Holubyho schůze, které se zúčastnili kněží z Uherského Brodu, Moravského Lieskového a Nového Města, také zástupce Klubu českých turistů Podola z Uherského Brodu.

Prvořadým úkolem bylo získat pozemek od ministerstva zemědělství, které v té době mělo vlastnické právo k Javořině. P. Huňka v této věci několikrát jednal osobně v Praze a podařilo se mu dosáhnout příslibu.

Protesty

Rok 1948 pochopitelně znamenal zvrát. Ministerstvo zemědělství si dalo vyhotovit protesty několika obcí ze slovenské strany Javořiny a protest Klubu turistů, že si stavbu nepřejí. Veřejnost projevovala o věc zájem a přestože z důvodu nepřiděleného pozemku spolek nevyvíjel organizované sbírky, sešlo se kolem 50.000 korun. Farář Spáčil byl pro věc nadšen a Matici Javořinské odkázal svůj majetek. Po smrti Msgre. Hlobila byl do čela matice zvolen P. Huňka, který za svoji činnost v Matici Javořinské obdržel církevní vyznamenání „Jimbo ornatus“, tj. děkanský límeček.

Pro vrchol Javořiny byl později zvolen jiný monument a původní záměr byl zřejmě navždy odložen.

Pavel Zámečník
Slavkov

Sova

Sovičkamrzutá
sedí a nedutá,
jen se mračí;
květy jí neblaží,
slunce jí překáží,
izpěv ptačí.

Sovičkamrzutá
sedí a nedutá
za den celý;
poslyšte písničku,
snad paní Sovičku
rozveselí.

„Sovičko mrzutá,
kdo ani nedutá,
sedí v flichu,
na radost mrzí se
a na svět mračí se,
ten je k smíchu!“

Sovičkamrzutá
sedí a nedutá
ani slova.
Zpívejte celý den,
ona se mračí jen.
- vždyť je sova!

Lenka Kadlčková
ZŠ Dolní Němčí 6.C

Černé a žluté třešně

Srdcovka královská

V třešňových sadech, na zahradách i ve stromofadích neujde oku jedna z největších černých srdcovek "Srdcovka Královská", též nazývaná pro svou velikost „vojské srdce“ a nebo také pro svoji černou barvu „černá srdcovka“.

Vyskytuje se porůznu ve všech krajích naší země, tam kde jsou pro ni příznivé půdní podmínky. Je totiž dosti náročná na dobrou, kyprou a hlubokou půdu, ne příliš suchou. Jinak dává menší a méně chutné plody.

V přiměřených podmínkách však vytváří velké a vysoké koruny, bohatě olistěné a silné letorosty. Je velmi úrodná.

Plody jsou velmi velké až obrovské, tupě srdčité, nejširší u stopky. Stopka je až 4 cm dlouhá, silná, zarudlá a sedí pevně v mělké jamce. Dužnina je černočervená, šťavnatá, barví tmavočerveně a je tuhá. U vyzrálých plodů je velmi příjemná, sladká s pikantní nakyslou příchutí. Ke své velikosti má poměrně malou, širokou pecku. Výhodou i nevýhodou je, že dozrává postupně, na stromě lze najít ještě červené

plody vedle již vyzrálých - černých. Začíná zrát počátkem července až do jeho konce.

Nevýhodou této odrůdy je, že v konzumní zralosti je náchylná na otláčení a tedy transport na trh je omezen a navíc začíná hnit, přesto je dobře prodejná. Vynikající je k přímému konzumu, na koláče a do kvasu.

Dönisenova žlutá

Od kdy se u nás pěstuje, není známo, největšího rozšíření bylo docíleno začátkem padesátých let, kdy o ni měl zájem konzervářský průmysl, protože nebarvila kompoty. Ty se jen přibarvovaly do přijatelné intenzity. Její žlutá barva byla pro pěstitele výhodná, protože nebyla sežírána ptactvem a staré pomologie hovoří o tom, že ani nečervivěla. Ovšem dnešní poznatky hovoří o opaku.

Plody jsou střední až menší velikosti stopky nejširší, k temeni srdčité zaokrouhlené. Stopka je dosti dlouhá v malé jamce. Slupka je bledě žlutá, bez jakéhokoliv líčka, po plodu jsou rozstříknuté bělavé tečky, někdy i rez. Dužnina je bělavá, polotuhá měkká, šťáva

nebarví chuť je dobrá, navinule sladká.

Dozrává v polovině července a na stromech vydrží i několik týdnů. Plodí ve shlucích a dosti dobře. Pro svoji ojedinelou žlutou barvu plodů se též nazývá „smrtelka“, „žlutka“, „voskovka“ a „umřící panny“.

Strom roste zpočátku bujně, později růst zastavuje na úkor plodnosti. Koruny tvoří řídké, okrajové větve převisají. Na půdu není příliš náročná, na namrzání v květu je dosti odolná. Bohužel plody jsou náchylné na otláčení, žlutá barva se mění na hnědou a hnilé. Na monilii je náchylná a po deštích začíná prskat.

Přesto by bylo škoda, aby se tato odrůda vytratila z našich sadů a zahrad. Je příjemným konzumním i estetickým doplňkem sortimentu. V rámci průzkumu ovocných odrůd byla v CHKO Bílé Karpaty evidována.

Václav Tetera
Pravčice

Ekojarmark ve Veselí

V sobotu 24. dubna se konal na Bartolomějském náměstí ve Veselí nad Moravou první Ekojarmark ke Dni Země.

Díky výbornému počasí, včasnému příjezdu řemeslníků a prodejců, hudebnímu vystoupení... a také velkému stanu s tvořivými aktivitami pro děti se Ekojarmark vydařil. I přesto, že nepřijeli všichni přihlášení řemeslníci (z přihlášených 45 jich přijelo jen 30), měly stánky co

nabídnout. Návštěvníci mohli spatřit výrobu keramiky (na historickém dřevěném kruhu), košíkáře při práci, zdobení perniček nebo kováře při kování zvonků. Z firem zabývajících se ochranou životního prostředí se prezentovala např. firma Tespra s.r.o., která na Hornácku zavádí tříděný sběr odpadu. Z Hnutí Duha předváděli jednoduché izolování oken a z brněnské Veroniky představovali panely na sluneční energii.

Pani Eva Minksová z Velké nad Veličkou nabízí výšivky

Nakonec poděkování návštěvníkům. Za co? Za ukázněnost a pořádek - po ukončení tak velké akce se ani nemuselo náměstí uklízet od odpadků!

Na viděnou na Den Země roku 2000!

Literární soutěž Zelená planeta

Letos proběhl na Centru ekologické výchovy Pantoflíček v Dolním Němčí už 4. ročník literární soutěže ke Dni Země Zelená planeta. Opět se jí zúčastnila řada škol regionu. Děti se ve svých pracích zamýšlely nad tím, jak se my, lidé, k Zemi chováme a nad tím, jak se to musí změnit, aby byl život na Zemi ve všech jeho formách trvale udržitelný.

Soutěž není ještě vyhodnocena, nabízíme proto zatím jen některé práce bez pořadí. V příštím čísle bude zveřejněno pořadí v jednotlivých kategoriích a vítězné práce.

Den Země

Já si myslím, že nejhůře na tom jsou zvířata. Kácení lesů a deštivých pralesů jsou příčinou vyhynutí mnohých druhů, které jsou závislé na tomto prostředí. Amazonie, Afrika, jihovýchodní Asie, tam všude kácením ubývá 15,7 milionu hektarů za rok. Amazonské oblasti - největší džungle světa ztratila přibližně 6 milionů km². Jestli tohle bude pokračovat, bude zelený pás planety pouhou vzpomínkou.

Průmyslové továrny jsou příčinou kyselých dešťů, které ničí

lesy, již tak ohrožené nekontrolovatelnou těžbou dřeva.

Vodní toky a zásobárny podzemních vod jsou znečištěny nadměrným používáním dusíkatých hnojiv. Přímořské znečištění je způsobováno městskými odpadními vodami a katastrofami spojenými s těžbou ropy, které způsobují černé přílivy.

Další, co ohrožuje planetu, je ozónová díra a skleníkový efekt. Vrstva ozónu je na třech místech porušena. Je to nad oběma polárními oblastmi a nad Evropou. Viníky jsou freony používané ve sprejích a v chladírenských systémech.

Druhým Damoklovým mečem je skleníkový efekt, který proměňuje naši planetu v tlakový hrnec. Země se ohřála za necelé jedno století o 0,5°C a hrozí, že se bude zahřívát dále. Mírumilovný skot se podílí na tomto skleníkovém efektu také, protože fermentací potravy ve stívech hovězího dobytka každoročně vzniká 70 milionů metanolu.

OSN pro životní prostředí se snaží zastavit masakr lesů a deštivých pralesů, zakázalo vyrábět freony a znečišťování vodních toků.

**Miroslav Šmíd
ZŠ UNESCO Uh. Hradiště 8.E**

Znovu v Bánově

23. dubna se v základní škole Josefa Bublíka v Bánově konala Žakovská ekologická konference. Byla vyvrcholením a prezentací práce na projektu „Všechno s mírou“, který škole nabídla k vyzkoušení a ověření TEREZA Praha.

Do slavnostně vyzdobené školy, kromě zástupců školského i okresního úřadu, přijeli i starostové z okolních obcí, autoři projektu z TEREZY, byla pozvána Společnost pro trvale udržitelný život i místní pan farář.

Ve třídách se neučilo, ale přesto bylo všude rušno a pino dětí. Kdo se přímo nezúčastnil vystoupení, mohl třeba vyrábět ruční papír, jinde děti pekly perníčky a hned své výrobky

nabízely k ochutnání.

Konference začala písničkou a tanečním vystoupením dětí v krojích a pak už se vše rozjelo naplno – jedno vystoupení zajímavější než druhé. Prvníáci a třetíáci si vyzkoušeli, jak ošetřovat a rozmnožovat květiny ve třídách, jiné děti sledovaly čistotu vody v okolních potocích – jedni měřili hodnotu pH, druhí zase sledovali výskyt drobných vodních živočichů. Mnoho témat se týkalo energií v různých podobách – od šetření elektřiny při provozu ledničky, přes svícení, spotřebu

plynu v domácnostech, až po topení ve třídách a spotřebu vody. Děti všechny údaje sledovaly po určitou dobu a výsledky pak zpracovaly přehledně do tabulek.

Přehled o černých skládkách a smetištích vystřídala pohádka o nemocné planetě Zemi, potom jsme se dozvěděli, co a jak jíme, do čeho všeho se balí potraviny, kolik aut projede Bánovem za hodinu, den a kolik z nich nevezze jen svého řidiče, či řidičku.

Celé dopoledne mne provázel báječný pocit: tady se děti rozhodně nenudí! To, co se naučí při práci na takovémto projektu, je mnohem cennější, než výklad faktů od tabule a odřikávání naučené látky při zkoušení. Tak má vypadat výchova k trvale udržitelnému způsobu života.

**Marcela Horvátová
Uherské Hradiště**

Pyšná Země

Tma. Na začátku byla nejprve všude tma. Poté se v té husté černi objevily hvězdy podobající se malinkým stříbrným plíškům. Tak vznikl vesmír, který byl celý posetý těmito plíškami, jenž zářily do všech stran. Nyní už scházely jen planety a Slunce trůnící uprostřed vesmíru. Každá z planet se pokoušela udělat všechno proto, aby se Slunci nejvíce zalíbila. A tak soutěžily, která svůj povrch nejvíce okráší a dosáhne nedostižné dokonalosti. Slunce však dávno získalo zálibení jen v jedné, jediné.

Byla to Země, neboť už od doby jejího zrození, kdy byla docela maličká planetka, ji Slunce do vinku věnovalo nejcennější dary, které nedalo žádné jiné. Země totiž dostala vzduch a vodu. Ano, to byly dary, jimiž předstihla všechny ostatní. Pomocí nich na sobě vytvořila velkou mozaiku řek, potoků, jezer a moří a největší z dílků této skládky - oceány. Řekla si: „Byla bych příliš jedno-

tvárná, kdyby můj dílem zůstalo jen velké kvantum vody.“ A proto se rozhodla více zdokonalit. Objevila se pevnina, na níž vyrostlo nekonečné spektrum pestré zeleně. Ba i pouště, na kterých si hrál vítr s pískem, ale také ledové království.

Za čas měl nadejít den, kdy si Slunce vybere tu nejhezčí z planet. Všechny vypadaly tak nádherně, až si Země myslila, že se nestane královnou, jež získá srdce Nejvyššího. Třebaže se Slunci zamlouvala Země nejvíce, nemohlo si jí zvolit ještě za svou královnu. A tak pravilo: „Milé planety, jste všechny opravdu krásné, ale vyberu si jen tu, která vytvoří něco, čím by mě nejvíce zaujala.“

Země propadla touze stát se jeho vyvolenou. Řekla si „Nenechám se zahanbit jinými planetami, vždyť nejsou tak nádherné jako já! Musím vymyslet něco, čímž si Slunce získám.“ Vymyslela život. Vody se zaplnily rybami. Ve větších stromů švitořili ptáci. Příroda se začala zaplňovat mnoha druhy živočichů. Její dílo jí zcela

zaslepilo oči pychou. Jako došedlá tečku za tím vším stvořila člověka. Slunce se tedy rozhodlo pro Zemi. Ohromila ho svou neuvěřitelnou pilí v cestě dokonalosti a výjimečnosti.

Země sice dosáhla svého cíle, ale svým ukvapeným a neuváženým chováním si neuvědomila, že stvořila bytost, která ji bude pomalu, ale docela jistě po částech zabíjet. Byl to on, byl to právě člověk, který začal Zemi ničit. Nejprve vykácel lesy a jiné porosty, na jejichž místo si postavil domy sahající do oblak. Celou zem opředl spoustou silnic, po kterých jezdí s motorovými vozidly. Největší daní je však odpad z jeho moderní civilizace. Splašky ničí veškerý život ve vodě. Škodlivé plyny vytvářejí mraky smogu. V neposlední řadě začal vybijet i zvířata, aby se mohli oblékat do jejich kožešin. A protože mu to bylo všechno málo, vyrobil si zbraně, jimiž začal pak zabíjet i sám sebe.

I když Slunce Zemi velmi miluje, nemůže jí pomoci a Země umírá.

Markéta Demlová
ZŠ Tupesy 8. třída

Nápady a inspirace

Přírodovědná stezka

V lese si vytvoříme stezku. Děti na ni vycházejí asi po 2-4 minutách. Lektor jde jako první. Na stezce je tolik zastavení, kolik máme dětí. Na prvním zastavení (např. význam zeleně) lektor zanechá první dítě, předá mu informace o významu zeleně, zároveň mu může ponechat malý tahák. Dítě zůstane na stanovišti a své informace předává dalším postupně přicházejícím dětem. Lektor počká na druhém stanovišti na další dítě v pořadí a proskočí jej např. z botaniky. Děti se tak nenásilně stávají žáky i učiteli.

Poslední vycházející upozorní, že je poslední a dítě z prvního stanoviště postupně projde následující stanoviště.

Příklady stanovišť: význam zeleně, stromy v lese, obyvatelé pařezu, půdní živočichové, mechy, lišejníky, stromy, stopy aj.

Hra na netopýra

Děti vytvoří kruh. Jedno z dětí představuje „netopýra“, jde do středu kruhu a my mu zavážeme oči. Ostatní děti představují myši. Netopýr vysílá signály. Vždy, když řekne „myš - myš“ a ukáže směr

Z činnosti ZO ČSOP kosenka ve Valašských Kloboukách

rozpažením rukou, musí se dvě označené myšky v kruhu vyměnit. Netopýr se je snaží ulovit dotekem. V případě, že se mutopodaří, vymění si s ulovenou myškou úlohu.

Radka Nekardová

Zelená stezka - Zlatý list

Slunečné ráno přivítalo v sobotu 22. května ve Veselí nad Moravou téměř 200 účastníků Jihomoravského kola přírodovědné soutěže pro děti Zelená stezka - Zlatý list.

V letošním 27. ročníku měřily děti síly v těchto disciplínách - botanika, geologie, savci a ptáci, obojživelníci, ryby a další.

Jednomu se zdála obtížná botanika, jinému geologie. Podstatné však bylo, že si děti mohly změřit své znalosti o přírodě, poznat nové kamarády a zasoutěžit si. Odměnou jim byly ceny, které věnoval podnik Vetropack Moravia Glass, jemuž chceme touto cestou poděkovat.

Kdo tedy postupuje do národ-

ního kola v Třeboní? V mladší kategorii zvítězili kluci z přírodovědného kroužku Vzdělávacího a informačního střediska Bílé Karpaty z Veselí. Nebylo to však tak jednoduché, protože získali stejný počet bodů jako kolektiv z gymnázia Valašské Klobouky. Teprve další předem připravené otázky definitivně rozhodly.

První místo ve starší kategorii si odvezli již ostřílení „Zlatáci“, kolektiv „Naděje“ ze ZO ČSOP U Červených domků z Hodonína.

Radka Nekardová

POVĚST

Kočí zámek

Kočky provázejí člověka celými jeho dějinami. Dnes už snad nikdo nevypátrá, kdy vlastně člověk poskytl kočkám první útočiště. Nikdo nikdy nezjistí, ve které zemi a kdo přinesl domů první kotě a věnoval mu svou pozornost. A docela možná to bylo úplně naopak. Snad to byla kočka, kdo začal tento vzájemně výhodný vztah. To kočka se rozhodla žít u lidí a převychovat je k obrazu svému. A podařilo se. Kočky si vytvořily krásný svět, ve kterém jsou hýčkány a přitom zůstaly krásně svobodné. Kdykoli se jim zachce, odejdou od nás a až se jejich mysl i krev vybouří, klidně se vrátí. Vráť se i po mnoha dnech a jakoby se nic neudálo, jakoby zmizely na pouhou chvíli. Zas a znovu jsou hýčkány a obdivovány. Ti naši mazlíčci.

Ale i kočky mají velice pohnutou historii. Plnou bojů a vzrůsení. Nejednou se kočky chtěly stát pány všeho tvorstva a nejednou tento boj prohrály. Dnes už je všechno jinak, ale mnohé kočky o těch dávných dobách alespoň vyprávějí. Cože? Vy jste to nikdy neslyšeli? Vy neumíte vlastním kočkám naslouchat?! To je ale chyba, holenkové, když nevíte, o čem vypráví kočka vrnící ve vašem

pohodlném křesle. Pochází-li vaše kočka z Pitínska, mohla by vyprávět i tento příběh.

Východně od Pitína v místě, kterému se dnes říká Nad Uvazlisky, poblíž šanovské hranice, trčí ze země hromada skalisek a zbytky jakéhosi zdiva. Dnešní lidé tomu nevěnují mnoho pozornosti, ale podle dávných pověstí jsou to zbytky velkého hradu. V tom hradě kdysi žili rytíři, kteří ovládali všechny cesty procházející krajem a z vybirání mýtného bohatli. Jak šel čas, našli si kupci jiné cesty krajem a Pitínu se zdaleka vyhýbali. Hrad z nedostatku peněz pustl a poddaní se rozutíkali. I nezbylo rytířům, než se přestěhovat. Založili nový hrad Rýsov a na starý hrad nad Pitínem zapoměli. Na Rýsov však odešli jen lidé, kočky zůstaly. Kočky jsou vůbec velice věrné místu narození, všimli jste si? Kočky tedy zůstaly a zprvu byly nesmírně překvapené. Jen si to představte! Párkoček, kterým najednou zůstal celý neporušený hrad. Pak to přišlo! Ó, jak jim narostl hřebínek, jak jim vzrostla pýcha! Najednou byly pupkem celého světa. My, kočky, máme hrad! My jsme pány tohoto kraje. I svolaly další kočky z celého okolí a na nádvoří udělaly sněm. Na něm si zvolily svého krále, Kocoura Prvního. Byl to starý zkušený váč a proto se pod jeho vedením učily válečnému umění a zdárně se množily.

Ale nebojte se, vždyť dobře

víte, jak to muselo dopadnout. Kočky mohou být někdy divoké, ale hlavně jsou liné. Bojovat a vládnout se nikdy nenaučí. Je třeba však uznat, že zprvu naháněly celému okolí strach. Jen si to představte: jdete do lesa nedaleko Uvazlisk a z lesního porostu se na vás vyřítí desítky rozezlých koček se zelenými uhlíky v očích. Šla z toho hrůza i na staré vojáky a to zejména tenkrát, kdy nafoukaný Kocour První vyhlásil válku všem lidem bez rozdílu. Tehdy zdivočelé kočky napadaly za temných nocí Pitín i Hostětín a hlučným mňoukáním a škrábáním na vrata usedlostí strašily všechny spáče. Kočky však naháněly lidem strach jen dočasu. Velice rychle lidé pochopili, že stačí pustit na volno psy a je po všem. Kočky se rozutekly. Král Kocour První, když pochopil, že jeho vznikající říše nemá budoucnost a že svět podle koček nikdy nebude, proklel vše co znal, proklel své rodiče i potomky a jeho černé srdce se propadlo do hlubin země. Spolu s ním se propadl celý hrad a místo, kde stával nazývají pitínští dodnes Kočí zámek.

Pro dobrodruhy a snílky je tu ještě dovětek. Pod zříceninou Kočího zámku je močál, tedy dnes již jen malá mokřina. Zde je, podle paměti, zakopán bohatý hradní poklad. Ale kdo by těm kočícím historkám věřil, že?

Pavel Bezděčka

Ploty

Dnes je bohužel až příliš často nahrazen plechovým, svařovaným kovovým či jiným „moderním“ plotem, jako je plot na obr. 2. Často u takovýchto výtvorů vítězí snaha o originalitu nad dobrým vkusem. Plot na obr. 3 známe všichni - drátěné pletivo představuje neutrální, v podstatě nerušivý, ale také nic neříkající prostředek, sloužící k oddělení jednoho pozemku od druhého. Takovýto plot může ohrazovat záhon růží stejně jako výběh pro slepice - nic nepokazí, ale také nic nezdůrazní.

Čím dál častěji se ale naštěstí i u drobných staveb sahá k původním přírodním materiálům, jako je dřevo, cihla, kámen. Ty ale samy o sobě nejsou garantem úspěchu. I dobrý záměr se vždy nemusí povést, jak ukazuje obr. 4. Vodorovně členěný plot s kombinací dřeva, omítky a střešních tašek by se pěkně vyjímal ve španělském přímořském letovisku, ostudu by neudělal ani v Praze na Malé straně. V jihomoravské vesnici je to ale prvek zcela cizí, výrazně se odlišující od všech okolních staveb. Jen tak podtrhuje celkový charakter domu, který nerespektuje stavební čáru ani výšku okolních domků.

Jsou tak přirozenou součástí venkovského prostoru, že je téměř nevnímáme. Mohou prostory oddělovat i spojovat, doplnit i poškodit.

Původní funkcí plotu bylo chránit zemědělské pozemky před zvěří, teprve později se přidala i snaha oddělit soukromý pozemek od jiného a až nakonec funkce poslední - ochrana před jinými lidmi. Dnes ale ploty plní přinejmenším všechny tyto tři funkce.

Ty nejstarší ploty, dřevěné nebo vyplétané z vrbového proutí, už dnes najdeme nejspíš ve skanzenech. Běžným ale dodnes zůstává obyčejný dřevěný plaňkový plot (obr. 1). I když je často vnímán jako starý a ošklivý, vždy stojí za to zamyslet se nad tím, jak ladí se svým okolím.

Pěkný příklad využití tradičních materiálů ukazuje obr. 5. Kamenná zídka kombinovaná s plaňkovým plotem vytváří požadované soukromí.

Na obr. 6 je plotek jako spíše symbolický doplněk veřejného prostranství. Nízký plotek naznačuje vymezení soukromého pozemku a slouží jen ochraně květin před náhodným poškozením. I tady je použití plaňkového plotu zcela na místě.

Jak je vidět, i při stavbě plotu stojí za to přemýšlet, k čemu má plot sloužit, jaký prostor bude vytvářet a doplňovat a jaký materiál na něj zvolit. Nakonec i starý plot může být hezký, když je udržovaný. A tak nezbývá než doufat, že u nás bude čím dál méně takových plotů, jako je na obr. 7. Pro klid v duši musím dodat, že tento obrázek není z Bílých Karpat.

Jana Hajduchová

Kdo by dnes četl Mahena?

V roce 1953 vyšel v Praze v nakladatelství „Československý spisovatel“ výběr povídek Jiřího Mahena nazvaný Drobné prózy. Připravil jej Jiří Hrabák a jeho převážnou část tvoří povídky z knihy Díže, jež jsou charakteristické pro určité tvůrčí období Jiřího Mahena.

Ač Čechem rodem, zamiloval si Jiří Mahen Moravu, Brno se stalo jeho osudem a při svých toulkách za inspiraci se dostal také na Horňácko. Ve Velké a v Javorníku psal svého Jánošíka, jsa ovlivněn a inspirován písněmi, tanci a samotnými obyvateli Horňácka.

Díže

„Oj, páni bratři! Já, básník český, chtěl bych vám přísahat, Slovač že miluje.... Tu je zem krásná a pro historii od věků na věky určená, svatá! Byli jsme před světem, budeme, budeme, pokud svět bude tu. Budeme lidé, budeme básníci, zbojníci útoční. A budou i pověsti, bude i Jánošík se svojí valaškou.“ Tak se vyznává ze svého okouzlení naším krajem.

V povídkové knize jsou čtyři povídky svědčící o horoucím vztahu J. Mahena k regionu, lidem, zvykům a písním. Povídka Slovácká symfonie svým názvem

dává tušit, kde jsme se to ocitli, ale Petruchova louka, Slovácká louka a Kosci jsou už nezvratně adresné, lokalizované na Horňácko.

Kdo by však dnes sáhl po zažloutlé, nevýrazně graficky i výtvarně upravené knize, vydané téměř před padesáti lety a napsané? Bude tomu brzo sto let! Mně se také dostala do rukou pouze náhodou. Pracovala jsem ve škole se čtenářským kroužkem a jednou za rok jsme měli do Prahy do Klubu mladých čtenářů zaslat dokumentaci své činnosti. My jsme si kteréhosi roku vybrali k zpracování právě dílo J. Mahena. Navštívili jsme Velkou, pohovořili jsme s tehdy ještě žijícími pamětníky (pí. Anna Klusáková), vyfotografovali jsme se před domem, kde Mahen bydlel a psal, a celkově jsme se zajímali o vše, co se Mahenova pobytu a tvorby týkalo. Tak jsme objevili Díži.

Lúky

Jsmo za Javorníkem „na Jazevčách“.

...vy lúky javornické, požehnané mezi všemi lúkami slováckými! Libá vás boží vzduch. Proto budete vonět na věky, budete kvést pro oči všech na slávu svou. Ty ji budeš svižně hlásat, vítode,

čiperný jonáku na úbočí hor. Sluší ti to znamenitě, když se rozběhneš do trávy, tisíc červených chocholek kolem sebe. Sluší ti to věru znamenitě.

A když se tak dájí do vás najednou rozpálení a pohněvaní mečící! Vynoří se vás, červených bratři, náhle celý roj. Jste smělí a odvážní, zamilovaní do sebe až po hlavu. A přece byste rádi svou zamilovanost uplatnili! Ale u všech svatých - kdože by mohl být tou vyvolenou? Ach! Nemýlím se?

Stojí u staré vrby a kmitá hvězdičkami.

(...)

Na Jazevčách začíná krásný svět, skoro říkám nebe. I písničku bys dovedl složit, kdyby se ti smysly tolik nezpronevěřily, kdyby ti před očima nevířila barevná kola, červené, modré, bílé a žluté, všechny barvy, co jich příroda kdy stvořila!

Potud Jiří Mahen. Ale kdo by dnes, při záplavě hodnotných atraktivních titulů i bezcenného braku, četl Mahena? Snad jen ten, kdo nostalgicky a zoufale hledá Mahenův krásný svět, který začínal na Jazevčách a pokračoval na Vojšicích, Lesné a jinde v Bílých Karpatech. Kdo hledá „lúky požehnané mezi všemi, které libá boží vzduch, jež měly vonět na věky a kvést pro oči všech a svou slávu.“

Jiřina Vavříčková
Lipov

RECENZE

Mapa Horňácka

Letos na jaře vydala obec Velká nad Veličkou za podpory PRÁNE propagační mapu mikroregionu Horňácko. Dobrých propagačních materiálů je málo a

dobrých map ještě méně, o to příjemnější je vidět tiskovinu, která spojuje obojí ve slušné kvalitě.

Spousta barevných fotografií ukazuje pestrou přírodu i kulturu Horňácka, texty nabízejí informace o obojím v dostatečné míře pro první orientaci. Mapa v měřítku 1 : 50 000 je stejně kvalitní,

jako turistické mapy, navíc obsahuje informace o cyklotrasách i místních zajímavostech. K dispozici je i plánek centra Horňácka - Velké nad Veličkou.

Mapa je k dispozici v informačních střediscích.

Jana Hajduchová

Moravské Kopanice

Mikulčín vrch, Mechnáč či Velký a Malý Lopeník, pod nimiž jsou v údolích rozloženy obce Starý Hrozenkov, Žitková, Vápenice, Vyškovec a Lopeník, dominují spolu s Javořinou Bílým Karpatům, nejzápadnější částí Karpatského oblouku. Pro tuto horskou část Slovácka, která přitahovala zájem historiků, národopisců i přírodovědců už od konce 19. Století, se vžil název Moravské Kopanice.

Starý Hrozenkov

Jejich střediskem je Starý Hrozenkov, v písemném dokumentu z roku 1261 uváděný jako „Vysoká Lhota na potoce Hrozenkovském“. Obec tehdy patřila cisterciáckému klášteru ve Vizovicích, ale nejpozději od poloviny 14. století se stala součástí světlovského panství. První podrobnější zmínka o jejích obyvatelích pochází až z urbáře světlovského panství z roku 1598, v němž se uvádí, že rychtářem byl Jiří Myšák. V dalším podrobnějším urbáři z roku 1631 jsou už uvedena jména 21 pololánků a 15 podsedníků a kopaničářů, z nichž

PhDr. Josef Jančář je bývalým ředitelem Skanzenu ve Strážnici. Jako významný odborník v oblasti etnografie se významným podílem zasloužil o uchování mnoho cenného z lidové kultury i z oblasti Bílých Karpat.

mnozí přišli na světlovské panství ze severního Slovenska. Většina obyvatel byla zřejmě nekatolická, neboť v kronice uherskohradištských jezuitů se v roce 1678 píše: „Ve vesnici Hrozenkově, patřící panství světlovskému hraběte Serenyiho byla velká naděje, že tam zbytky herese vykořeníme. Ale u lidu valašského v kacířství luteránském vychovaného a utvrzeného, ježto světské rameno nepomáhalo, mnoho úspěchů jsme nezískali.“

Vznik osad

Hrozenkovští usedlíci i noví obyvatelé, kteří sem přišli jako pastevci nebo lesní dělníci, získávali odlesněnou půdu v okolí obce a zakládali tam pole a pásli dobytek. Tak postupně od poloviny 17. století začaly vznikat kopaničářské osady Žitková, Vápenice, Vyškovec a Lopeník.

Studie

O životě v tomto zapadlém koutu jihovýchodní Moravy bylo napsáno mnoho studií a článků. Už v roce 1884 napsal zevrubnou studii o životě moravských kopaničářů významný národopisec František Bartoš, v roce 1892 učitel František Dobiáš, v roce 1908 vyšly poprvé Zpěvy moravských kopaničářů od sběratele Josefa Černíka, a v roce 1916 vydal první sbírku Kopaničářských povídek starohrozenkovský farář Josef Hofer.

Přežitky minulosti

O Moravských Kopanicích psali drobné články i další autoři, neboť širší zájem o tento kraj vzbudil v roce 1897 článek Moderní nevolníci, napsaný nepochybně uherskobrodským advokátem JUDr. Večeřou. Ten se zastal Kopaničářů proti majiteli světlovského panství hraběti Bellegardovi, držícím obyvatele Kopanic v určité formě pod-

danství ještě do konce 19. století. JUDr. Večeřa ve spolupráci s poslancem a pozdějším arcibiskupem Stojanem dosáhl toho, že usedlíci si mohli své majetky vykoupit ve výhodných splátkách obdobně jako rolníci v jiných krajích hned po roce 1848.

Programy na podporu rozvoje

Snahu pomoci Kopanicím projevil po druhé světové válce tehdejší Krajský národní výbor ve Zlíně: inicioval na Kopanicích sociologický a národohospodářský výzkum vysokých škol, z něhož vzešly v letech 1948 a 1949 i disertační práce, byly zahájeny projekty na výsadbu ovocných sadů, využití těžby čediče a další, avšak v následujícím období socializace se už většinou nerealizovaly. Mnohé rodiny odešly za prací do jiných krajů, nové továrny ve městech na obou stranách moravskoslovenské hranice vytvořily pracovní příležitosti pro obyvatele Kopanic a s rozvojem turismu se tento kraj stal vyhledávanou rekreační oblastí.

I nadále zde žijí lidé, obdělávají pole a pečují o lesy, avšak přes všechna technická zlepšení je život na Kopanicích – obdobně jako ve všech rozptýlených horských osadách – provázen mnohými obtížemi. Je dobře, že se opět objevují články s návrhy projektů na pomoc Kopanicím a že dokonce institucionalizovalo úsilí o uchování krajinných hodnot této oblasti, když o dávných tradicích zdejšího života svědčí už jen sbírky muzeí a chalupy, přenesené do strážnického skanzenu.

Josef Jančář
Uherské Hradiště

Plán péče a lesnictví

Podobně jako zemědělství patří lesnictví k nejvýznamnějším činnostem v Bílých Karpatech. Les tu zabírá 317 km², to jest 45 % celkové rozlohy chráněné krajinné oblasti. Proto je lesnictví v plánu péče CHKO Bílé Karpaty věnováno několik desítek stran.

Les je různého typu - hospodářské lesy, příroděblízké bučiny, smrkové plantáže atd. Na jejich ochranu mají chráněné krajinné oblasti a národní parky jednoduchý systém: každý lesní porost je zařazen do jedné ze tří zón, přičemž I. zóna představuje nejcennější lesní společenstva.

Ochrana přírody

Hlavní cíle ochrany přírody lze shrnout do 6 bodů:

1. vyloučit používání exotů, snížit podíl ostatních nepůvodních dřevin (zejména smrku a modřinu),
2. zachovat a povýšit rozmanitost (genofond) původních lesních dřevin,
3. respektovat a chránit lesní flóru a faunu,
4. minimalizovat negativní vlivy zvěře,
5. vytvářet les přírodě blízký,
6. omezit erozní vlivy a sesuvy.

Z těchto bodů vyplývá několik pokynů k hospodaření, které jsou rozděleny podle jednotlivých zón. Pro všechny zóny však platí pravidlo, že se při zalesňování i vylepšování používá pouze sadební materiál z přírodní lesní oblasti 38 (Bílé Karpaty a Vizovické vrchy).

I. zóna

Do lesů I. zóny jsou zařazeny lesy s původní, přirozenou nebo jí blízkou dřevinnou skladbou.

Zásady hospodaření jsou zde následující:

- a) maximálně využívat přirozenou obnovu původních dřevin (listnáčů, v severní části CHKO i jedle),
- b) používat šetrnější způsoby hospodaření („podrostní a násečný“), v ochranných lesích a v dalších žádoucích případech způsob „výběrný“.
- c) hospodářský způsob „holosečný“ užívat výjimečně a to pouze při likvidaci jehličnatých monokultur a zbytků porostů přirozenou obnovou těžko obnovitelných,
- d) přirozenou obnovu vylepšovat původními listnáči a jedlí,
- e) péstebními zásahy (prořezávkami a probírkami) odstraňovat nepůvodní dřeviny,
- f) zachovávat přirozené podrostní keřové patro v maximální možné míře,
- g) cílová skladba dřevin dle souboru lesních typů (dále jen SLT)
- h) na plochách v minulosti zalesněných nepůvodními dřevinami výchovou usměrnit druhovou skladbu ve prospěch původních zmlazených druhů. Představenými obnovními prvky dosáhnout žádoucích směsí a výškové diferenciaci. Nevytvářet záměrně podmínky pro přirozené zmlazení nepůvodních dřevin, jeho spontánního výskytu využít pouze jako výplně s postupným odstraňováním péstebními zásahy,
- i) v lese středním a nízkém zvyšovat podíl jedinců semenného původu,
- j) zákaz používání pesticidů.

II. zóna

Do této zóny jsou zahrnuty porosty s převahou listnatých dřevin (70 % a více). Zde se jehličnany vyskytují v menších plochách jako monokultury nebo jsou jednotlivě přimíšeny. Zásady zde jsou:

- a) využívat především způsob podrostní a násečný s přirozenou obnovou, vylepšovat pouze původními, stanovištně vhodnými listnáči (a jedlí) v přirozených bohatých směsích,
- b) nepůvodní jehličnaté monokultury převádět na listnaté (případně s jedlí), v opodstatněných případech smíšené jehličnato-listnaté lesy. Ve smíšených výsadbách použít smrk, modřin a borovici maximálně do 30% celkového zastoupení jehličnanů tak, aby tento podíl byl výchovnými zásahy postupně odstraněn. Nevytvářet záměrně podmínky pro přirozené zmlazení těchto dřevin, jeho spontánního výskytu využít pouze jako výplně s postupným odstraňováním péstebními zásahy,
- c) způsob hospodaření holosečný pouze s maloplošnou sečí, vtroušeným listnáčům umožnit

- zmlazení obseky, předsunuté clonnými a násečnými prvky,
- d) smíšené jehličnato-listnaté porosty obnovovat dle SLT
- e) zákaz používání pesticidů.

III. zóna

V této zóně se vyskytují převážně smrkové a mistry borové monokultury, kde jehličnany dosahují minimálně 70% zastoupení. Jedná se především o oblast Mikulčína vrchu, Lopeníku, částečně také oblast Královce.

Platí zde tyto zásady:

- a) stávající listnaté porosty obnovovat tak, aby druhová skladba odpovídala přirozené dle příslušného SLT,
- b) maximálně využívat přirozené obnovy geograficky původních druhů,
- c) při obnově nepůvodních monokultur je nutné vytvářet směsi dřevin, které zvýší biotickou i abiotickou odolnost porostů. Znamená to podíl původních dřevin minimálně 30%, pěstebními zásahy snižovat podíl nežádoucích jehličnanů. Jejich přirozené zmlazení doplňovat a vylepšovat dřevinami dle SLT,
- d) při obnově smíšených jehličnato-listnatých porostů zvýšit podíl původních dřevin alespoň o 30 % a dosáhnout vždy nejméně 50 % podílu původních dřevin. V pěstebních zásadách tyto dřeviny preferovat,
- e) při realizaci výchovných zásahů (prořezávky, probírky) ve stávajících jehličnatých monokulturách ponechávat nalétnuté vtroušené listnaté dřeviny, včetně opomíjených jako je osika, bříza, jeřáb a další,
- f) maximálně využívat přirozené obnovy původních druhů.

Management 1999

Jedním z hlavních úkolů Správy CHKO je zabezpečení údržby krajiny nebo odborně řečeno „management“.

9 miliónů pro Karpaty

Jako každý rok Správa CHKO usiluje o získání co nejvyššího množství finančních prostředků. Letos nám bylo přiděleno celkem 9 milionů korun a to ze dvou zdrojů - z Programu péče o krajinu Ministerstva životního prostředí a z prostředků Správy Chráněných krajinných oblastí ČR.

Změny ve využití

Pokud se týče využití těchto prostředků, nastala v letošním roce změna v tom, že cca 2 miliony korun jsou vyčleněny na managementová opatření na lesních půdách. Zde budou dotovány akce jako např. zlepšení druhové skladby lesních porostů, péče o památné stromy, zajištění geneticky a stanovištně původního materiálu, zajištění sadebního materiálu vzácných lesních dře-

vin. Všechna tato opatření jsou nad rámec povinností vlastníka či nájemce a proto si je ochrana přírody vědoma nutnosti finanční podpory v těchto případech.

Na nelesních půdách bude opět realizováno hlavně kosení, likvidace náletu, likvidace invazních druhů rostlin, šetrná pastva a značení a zaměření rezervací. V letošním roce rozhodovala o přijetí či nepřijetí žádostí Správa CHKO Bílé Karpaty - oproti loňskému roku, kdy o přidělení dotací rozhodovalo MŽP.

Jak se rozhoduje

Veškeré žádosti od jednotlivých subjektů (zemědělců, lesnických organizací, drobných majitelů pozemků, nevládních organizací) byly posouzeny odbornou komisí. Nejvyšší prioritou byly pozemky v kategorii národní přírodní rezervace (především NPR Zahrady pod Hájem, kde je vzhledem k vysoké ceně půdy nízká dotace zemědělská, a NPR Čertoryje). Dále následovala kategorie přírodní rezervace a

Management je především tvrdá dřina.

přírodní památka např. PR Machová, PR Drahy, PR Ve Vlčí, PR Lazy, PP Kaňoury. Poté přišly na řadu I. zóny CHKO např. I. zóna Stráž (Boršice u Blatnice), I. zóna Jasenec (Nedašov). Vzácně se dostalo rovněž na 2. zóny, především v oblasti Moravských Kopanic, které jsou hodnotné z krajinářského hlediska.

Některé rezervace jsou dotovány z prostředků MZE a proto Správa CHKO již neposkytuje prostředky na jejich údržbu.

V současné době probíhá uzavírání smluv a zadávání prací. Konečný výsledek o přijetí či nepřijetí žádosti o dotaci z Programu péče o krajinu bude znám nejpozději do 10.7.1999.

Eliška Bittnerová

Kopaničářské louky (2)

Z devíti chráněných území na Moravských Kopanicích byly minule představeny čtyři v katastrálních územích Lopeník a Vápenice. Dnes je na řadě katastru nedaleko Starého Hrozenkova - k.ú. Vyškovec, kde se nachází jedna přírodní rezervace a dvě přírodní památky. Všechny tři představují květnaté luční porosty s desítkami chráněných druhů rostlin a živočichů.

Pod Hřibovňou

Hřeben jménem Hřibovňa, nad obcí Vyškovec, má několik významných bodů: je tam nově postavená zvonice, památník amerických letců, autobusová zastávka. Kousek za nimi, směrem na východ a severně pod hřebenem leží i přírodní památka **Pod Hřibovňou**.

V tomto chráněném území o výměře 6,6 ha najdeme louky a pastviny členěné mezemi s porosty stromů a keřů. A samozřejmě se zde vyskytuje i několik chráněných druhů vyšších rostlin. Bohužel nyní už jsou některé orchideje odkvetlé. Prstnatec bezový se žlutými i nachovými květy a na mokřejších místech rostoucí prstnatec májový (viz kresba) s fialovými květy kvetou už v květnu. Ale v Bílých Karpatech běžné orchideje, jako je pětiprstka žežulník, hlavinka horská a vemeník dvoulistý, zde můžeme pozorovat ještě v červnu. Stejně jako malý, zeleně kvetoucí vemeníček zelený, patřící k vzácnějším planým orchidejím.

Nejsou to však jen orchideje, které se tady chrání. K ozdobným a vzácnějším rostlinám patří i hořeček žlutavý nebo mečík obecný, které ukazují své květy v červnu a červenci.

Soustavný zoologický průzkum zde nebyl dosud proveden. Avšak ojedinělé sběry prokazují

výskyt významných druhů hmyzu. Památka je také zajímavá z houbářského hlediska. V příznivých letech tu na podzim můžeme pozorovat nápadně žluté a červené voskovky. Tyto houby jsou důkazem dobré péče o luční porosty.

Ve Vlčí

O kousek dál po asfaltce na východ můžeme najít rozsáhlejší, 21,7 ha velkou přírodní rezervaci **Ve Vlčí**. Jsou to pastviny s rozptýlenými lesíky, část rezervace pokrývají menší bukové lesíky. Celkem zde bylo zaznamenáno 250 rostlinných druhů, z toho 8 druhů orchidejí - kromě prstnatce bezového a májového i vstavač obecný (kukačka), vemeníček zelený, prstnatec Fuchsův (typ Soouův) a běžné druhy jako hlavinka horská, pětiprstka žežulník a vemeník dvoulistý. Území hostí i atraktivní hvozdík pyšný, hořeček žlutavý a brvitý, mečík obecný, i vzácný kapradorost vratičku měsíční.

Žijí zde i zajímavé druhy živočichů. Byl např. pozorován motýl martináč bukový a karpatská masařka *Sarcophaga zumptiana*. Z plazů se zde vyskytuje ještěrka obecná a slepýš křehký, z ptáků mimo běžné druhy luk a pastvin také chřástal polní a bramborníček hnědý.

V posledních letech byly problémy s firmou, která zde měla provádět kosení, a tak je v současné době řada louček nepokosených a začíná zarůstat náletem dřevin. V tomto roce by měl práce provádět jiný dodavatel a tak je naděje, že se území podaří dát opět brzy do pořádku.

Vzhledem k tomu, že toto území leží nedaleko od PP Pod Hřibovňou, uvažuje se o jejich sloučení do jednoho chráněného území.

Chmelínek

Dole v obci Vyškovec, naproti obchodu a autobusové zastávce, podél potoka Drietomica, se nachází další přírodní památka. Jmenuje se **Chmelínek** a liší se od většiny ostatních lučních rezervací Bílých Karpat tím, že se jedná o louky mokré. Na své poměrně malé ploše (2,8 ha) rostou nejen suchopýr široolistý, pcháč potoční a jiné typické rostliny pro tento biotop, ale i bohatá populace orchideje prstnatec májový. Mezi nimi lze najít i vzácnosti jako kruštík bahenní (další orchidej), toliji bahenní a kozlík dvoudomý. Nechybí ani prstnatec bezový a pětiprstka žežulník.

Přírodní památka Chmelínek

V rezervaci byl ověřen výskyt řady druhů živočichů vázaných na údolní mokřady. K nejcenějším patří vážky páskovec dvojzubý, šídlo pestré, vážka žlutavá a vážka tmavá.

Lokalita je částečně kosena vlastníkem, okraje jsou vypásány. Vlastní mokřad je pravidelně kosen. Na podzim roku 1998 zde proběhly dva zásahy, které celé území asi hodně ovlivní. První zásah byl prováděn ve spolupráci se Správou CHKO - jednalo se o pročištění koryta potoka tak, aby při záplavách nedocházelo k ohrožení nedaleko stojící usedlosti. Druhý zásah byl neoprávněný - došlo k rozorání části louky pod lesem. Tato plocha bude muset být zatravněna místním osivem, ale i tak bude třeba řady let, než se zde - jestli vůbec - objeví opět vzácné druhy rostlin.

Jan W. Jongepier

Sklenobýl bezlistý

Dne 20. července 1998 jsem se vydala po některých bělokarpatkých rezervacích v oblasti pod Javořinou se svým dlouholetým přítelem RNDr. Vladimírem Růžičkou, který zde měl udělat pár fotografií.

Dostali jsme se i do lesního chráněného území Přírodní památky Vápenky. Když jsem čekala, až bude obřad fotografování dokončen, padly mi oči mimoděk pod samorostlik přede mnou. A byla tam. Malá, nenápadná, nádherná orchidej, celá jakoby ze skla, zkrátka sklenobýl bezlistý (*Epipogium aphyllum*). Okamžitě jsem věděla, s kým mám tu čest, přestože dosud jsem ho viděla jen na obrázku. A když mně to dr. Růžička, který ho zná z okolí Brna, potvrdil, naše radost byla nezměrná.

Odměna

V průběhu dalších dnů a týdnů jsem tam byla snad desetkrát. Postupně totiž rozkvétaly další a další lodyhy ve 3 velkých trsech, vzdálených od sebe jen pár metrů. A vždy jsem se těšila na tu tajemnou orchidej se snad nejroztodivnějším květem. A ona si dávala načas.

S posledním květem osmdvacáté lodyhy jsme se rozloučili 3. září. Když jsme zapátrali po historických nálezech v literatuře (Jatiová, Šmiták - Rozšíření a ochrana orchidejí na Moravě a ve Slezsku), zjistili jsme, že nejbliže jej uvádí z okolí Březové Staně (1925) a z Radějovska Sillinger (1936). A že v současné době jej známe pouze z okolí Brna - to ví každý, kdo se o naše orchideje trochu zajímá.

Říkala jsem si, že to mě Pánbůh odměnil za moji celoživotní lásku k Bílým Karpatům. A celou zimu jsem se těšila, že i letos vykvete, že tam zase bude, přes-

tože je o něm známo, že některou sezónu „prosper“ pod hrabankou, jak to ostatně udělal v téže sezóně u Brna.

Probírka

Jaké však bylo moje zklamání, když jsem se 19. dubna tohoto roku byla na lokalitu podívat! Slyšlosti jsem nedokázala potlačit, protože v přírodní památce se děly věci! Dělal se tam totiž probírka a ležely tam desítky pokácených buků. Bezprostředně nad místem výskytu sklenobýlu jsou pokáceny čtyři a o pár metrů výš by se mohl s vozem točit, tolik je toho dole. A teď se to bude těžkou mechanizací a určitě za mokra přibližovat. Máte vidět ty vyfřené dráhy na začátku chráněného území! Že by byl zázrak, kdyby i za těchto podmínek

sklenobýl přežil a vykvetl, to snad nemusím říkat. Vždyť tak drastickým zásahem se určitě změní podmínky teplotné, světelné i vlhkostní, zkrátka mikroklima, pro sklenobýl tak specifické a mimořádně citlivé. Škoda, že dnes většinou vítězí prospěch jednotlivců nad skutečnými hodnotami.

Publikace

Odborné pojednání o této orchideji a její lokalitě jsme publikovali ve Sborníku Přírodovědného klubu v Uherském Hradišti 3/98 a vyjde i s fotografiemi v odborném časopisu Příroda. Věříme, že ji ještě uvidíme nejen na fotografii. A pokud se podaří najít i jiné, že ji dokážeme ochránit nejen pro potěchu naši, ale i příštích generací.

Vlasta Ondrová

Poznámka

Ke článku Vlasty Ondrové je třeba doplnit následující údaje. Předmětem ochrany v přírodní památce Vápenky je cenologicky hodnotný lesní porost, který je charakteristický pro jižní část Bílých Karpat. Nejedná se o přirozený prales, ale o pěstovaný hospodářský a poměrně mladý les, který je svou dřevinnou skladbou blízký přirozenému lesu těchto poloh. Ochranné podmínky v tomto chráněném území proto samozřejmě nezakazují běžné výchovné zásahy do lesního porostu a počítají dokonce s jeho těžbou a obnovou.

Že se v tomto hospodářském lese objevila tak vzácná rostlina, jako je sklenobýl bezlistý, je samozřejmě vynikající a ukazuje to zachovalost a bohatství bělokarpatských lesů. Ostatně, podobně významné nálezy nejen květeny, ale i zvířeny zaznamenáváme

v Bílých Karpatech každým rokem a to nejen v nedotknutelném pralesu na Javořině, ale kupodivu i v běžně obhospodařovaném území.

Je třeba si uvědomit, že sklenobýl vyrostl v běžném hospodářském lese, který byl v posledních staletích několikrát vykácen a obnoven. Tento proces mu pravděpodobně vyhovuje a proto není třeba děsit se provedené probírky. Vlastní místo výskytu trsů sklenobýlu nebylo poškozeno. Další sezóny nám dají odpověď, zda probírka lesního porostu sklenobýlu uškodila nebo mu naopak prospěla rozvolněním a prosvětlením stromového patra. Sledování těchto vlivů stejně jako podrobný průzkum okolních porostů bude zcela jistě významným přínosem k poznání životních nároků této málo prozkoumané orchideje.

Pavel Bezděčka
Správa CHKO Bílé Karpaty

Vážky

Začíná léto a všichni se už těší někam k vodě. Proto je na místě otázka: znáte naše vážky? Vážky patří odpradáвна k největším zástupcům hmyzu. Vyhynulé vážky, které žily před 330 miliony let dosahovaly rozpětí křídel až 75 cm.

Naše současné vážky dosahují rozpětí křídel až 11 cm (šídlo královské). Nymfy vážek žijí ve vodě. Jejich vývoj trvá u některých druhů až 5 let. Nymfy i dospělci jsou draví. Dospělci loví kořist v letu, při němž dosahují rychlosti 50 až 100 km v hodině. Dospělci, létající často i daleko od vody, žijí několik týdnů až měsíců. Nejpozději na podzim všichni dospělci umírají a přezimují jen larvy. Výjimku tvoří pouze šídlatka hnědá, u níž přezimují dospělci.

Vážky jsou významnou složkou vodních ekosystémů a mají značný bioindikační význam. Protože jsou to dravci, můžeme na jejich počtu posuzovat celkový stav ostatní vodní fauny. Proto mohou vážky sloužit jako vhodný objekt pro ekologická a etologická pozorování i klasifikaci vod.

Protože svůj vývoj prodělávají vážky ve vodě, patří k nejvíce ohroženým skupinám našich živočichů. Jejich existence je ohrožena především přímou likvidací vodních ploch zavezením, vysoušením mokřadů, úpravami koryt potoků a řek, znečištěním vod chemikáliemi a splachy z polí a intenzivním chovem ryb. Některé druhy jsou dnes již na hranici vyhynutí.

Na území naší republiky žije celkem 70 druhů vážek. V Bílých Karpatech bylo dosud zjištěno 36 druhů. V následujícím přehledu vám představím třetinu vážek Bílých Karpat vybraných tak, aby byly zastoupeny všechny vzhledově odlišné čeledě.

Motýlice obecná (*Calopteryx virgo*) - obr. 1

Rozpětí křídel 6-7 cm. Samečci mají skoro celá křídla inkoustově modrá, tělo kovově zelené. Samičky jsou celé zelené. Larvy se vyvíjejí v potocích, u nichž zastihnete dospělé motýlice v květnu až srpnu. U větších potoků a řek můžete pozorovat velice podobný druh, **motýlici lesklou** (*Calopteryx splendens*). Samečci tohoto druhu mají inkoustovou skvrnu redukovánou pouze na vnější polovinu křídel. Oba druhy jsou v Bílých Karpatech hojné.

Šídlatka páskovaná (*Lestes sponsa*) - obr. 2

Rozpětí křídel 4-5 cm. Samečci jsou kovově zelení, jen zadní polovinu hrudi a konec zadečku mají bleděmodré. Samičky jsou celé kovově zelené. Tyto vcelku hojné šídlatky uvidíte v červnu až září kolem menších zarostlých rybníčků a jezírek. V Bílých Karpatech žijí ještě další čtyři druhy velmi podobných šídlatek.

Šídélko brvonohé (*Platycnemis pennipes*) - obr. 3

Rozpětí křídel 4,5 cm. Samečci jsou bleděmodří s černými skvrnami, samičky hnědavé. Jejich společným znakem jsou velmi široké, bělavě obrvené holeně, které je na první pohled odlišují od ostatních šídélek. Dospělá šídélka létají od konce května do září kolem stojatých i tekoucích vod. Velmi hojný druh.

Šídélko ruměnné (*Pyrrhosoma nymphula*) - obr. 4

Rozpětí křídel 4,5 cm. Obě pohlaví jsou jasně rumělkově červená, samička má však na zadní polovině zadečku výrazné černé skvrny. Poněkud vzácnější druh milující spíše menší vodní plochy s bohatou vodní vegetací, jako je třeba jezírko v PR Lom Rasová v k.ú. Komňa.

Šidélko páskované (*Coenagrion puella*) - obr. 5

Rozpětí křídel 4-5 cm. Samečci jsou sytě bleděmodří s malými černými skvrnami na zadečku, samičky jsou žlutohnědé se zadečkem shora téměř černým. Od května do srpna létají zejména kolem mělkých a proto prohřivanějších vod. V Bílých Karpatech vcelku běžný druh. Z dalších šesti podobných druhů bylo v Bílých Karpatech zjištěno jen šidélko širokoskrvné (*Coenagrion pulchellum*).

5

Šidlo pestré (*Aeschna mixta*) - obr. 6

Rozpětí křídel 8-8,5 cm. Samečci mají hrud' ze strany žlutozelenou s hnědými skvrnami, shora hnědou, zadeček modrý s hnědými skvrnami. Samičky po celém těle hnědé se žlutými skvrnami. Nesmírně rychle a divoce létají tato malá šidla od července do října nejen kolem potoků a rybníčků, ale i daleko od vody na loukách a pastvinách Bílých Karpat.

6

Klínatka obecná (*Gomphus vulgatissimus*) - obr. 7

Rozpětí křídel 6-7 cm. Obě pohlaví jasně žlutá až žlutozelená s převahou černých skvrn. Létají od května do července kolem větších potoků a řek, v nichž se vyvíjejí jejich larvy. V České republice žijí ještě další čtyři druhy klínatek, které však dosud v Bílých Karpatech nebyly zjištěny.

7

Páskovec dvozubý (*Cordulegaster bidentatus*) - obr. 8

Rozpětí křídel 9-11 cm. Velké a krásné vážky černé barvy s jasnými žlutými skvrnami. Létají majestátně od června do srpna kolem horských potoků a pramenišť. Tato jinde velmi vzácná vážka je na Bílých Karpatech docela hojná. Dosud se zde nepodařilo nalézt podobného páskovce kroužkovaného (*Cordulegaster boitoni*).

8

Leskllice měděná (*Cordulia aenea*) - obr. 9

Rozpětí křídel 6,5-7,5 cm. Hojná, kovově zelená vážka s typicky rozšířeným zadečkem. Pozorovat ji můžete u nejrůznějších stojatých vod od května do srpna. Nezkušený pozorovatel by si ji mohl splést s některou z dalších pěti druhů leskllic, z nichž dvě byly již v Bílých Karpatech zjištěny.

9

Vážka ploská (*Libellula depressa*) - obr. 10

Rozpětí křídel 7-8 cm. Samečci mají široké ploché zadečky ojněně modré, samičky žlutohnědé s výraznými žlutými skvrnami při okrajích. Tyto hojné vážky najdete kdekoli, od velkých nádrží až po malé návesní rybníčky nebo louže v polích. V Bílých Karpatech žije i příbuzný druh vážka čtyřskvrnná (*Libellula quadrimaculata*).

10

Vážka černořitná (*Orthetrum cancellatum*) - obr. 11

Rozpětí křídel 7,5-9 cm. Samečci jsou skoro celí ojněně modří, pouze špičku zadečku mají černou. Samičky jsou žluté až okrové s podélnými černými pásy na zadečku. Tyto vážky jsou velmi hojné u všech stojatých i pomalu tekoucích vod, rády se vyhřívají na zemi.

11

Vážka podhorní (*Sympetrum pedemontanum*) - obr. 12

Rozpětí křídel 4,5-5,5 cm. Samečci mají tělo červené, samičky žlutavé. Společným výrazným znakem jsou tmavé skvrny na všech křídlech. Tyto velmi vzácné vážky létají od července do září na podmáčených loukách u malých rybníčků. V Bílých Karpatech je nejvzácnější ze skupiny celkem osmi druhů tohoto rodu.

12

Červená kniha

Červená kniha je seznamem vyhynulých, vymizelých a vážně ohrožených druhů živočichů a nebo rostlin. Vždy se vztahuje ke konkrétnímu, spíše většímu území. Známé červené knihy regionální, národní i celosvětové.

Právě ta celosvětová byla první. V roce 1962 připravila Světová společnost ochrany přírody (IUCN) první celosvětový seznam vyhynulých živočichů a rostlin. V přípravné komisi pracoval i známý anglický přírodovědec Sir Peter Scott, který navrhl svázat seznam vyhynulých taxonů do červených desek. Tento nápad měl v Anglii svou tradici. Již od roku 1863 úředníci světoznámé Lloydovy pojišťovny v Londýně zapisovali do podobných desek

údaje o veškerých pohřešovaných lodích.

Tak vznikla první Červená kniha přírody (Red data book). Nápad se ujal a brzy se začaly objevovat červené knihy a seznamy jako houby po dešti. To už nepřinášely jen informace o druzích vyhynulých, ale také o druzích vážně ohrožených. Nejvíce se ujal červené knihy na národní úrovni, například německé, švýcarské, anglické atd. V letech 1988 až 1995 vyšly tiskem i červené knihy České a Slovenské republiky.

Červené knihy mohou být zpracovány i pro menší územní celky, jako jsou například Bílé Karpaty nebo Pálava. Červený seznam vyšších rostlin Bílých Karpat byl publikován v knize Chráněná krajinná oblast Biele / Bílé Karpaty (Kuča, Májský, Kopeček, Jongepierová 1992).

Většina červených knih používá mezinárodní klasifikaci

kategorií ohroženosti a rozděluje zapsané druhy na nezvěstné nebo vyhynulé (Ex), kriticky ohrožené (E), velmi ohrožené (V), ohrožené nebo vzácné (R) a potenciálně ohrožené (I).

Pavel Bezděčka

NAŠE LÉČIVKY

Hloh a bez

Staré české přísloví praví: „Před bezem klekni, před hlohem smekni.“

Hloh

Dříve kve-
tehloh obecný.
Sbíráme celé
chocholíky
květů i s pří-
padnými listy.

Trochu problematické je sušení, je dobré dosušet při zvýšené teplotě. Čaj z květu hlohu připravíme tak, že jednu polévkovou lžičku přelijeme půllitrem vroucí vody a necháme 5 minut vylu-

hovat. Sladíme medem nebo vůbec. Pijeme 3x denně šálek.

Čaj je výborný na srdce a cévy, upravuje vysoký tlak. Je to výborný čaj pro starší lidi. Sušený květ můžeme i míchat do směsi a podávat dlouhodobě.

Bez černý

Stejně jako předchozí druh je to spíše plevelný kef. Nicméně jeho květy a plody jsou léčivé. Z usušeného květu připravujeme nálev, který je vhodný zejména při nachlazení. Můžeme jej dobře kombinovat s lipou srdčitou (květem). Výborný je i sirup z čerstvých květů černého bezu.

30 květů zalejeme 2 litry studené převařené vody. Přidáme 8 Dg kyseliny citrónové, zamícháme a necháme 24 hodin stát. Scedíme přes plátno a přidáme 2 kg cukru. Až se rozpustí, lijeme do menších sklenic a pro jistotu sterilujeme. Stačí 15 min. na 85 stupňů.

Smíchaný s vodou či minerálkou je výborný, osvěžující. Je známa i řada různých úprav plodů - bezinek, a to na způsob různých likérů nebo džemů. Všechny jsou léčivé, protizánětlivé a protirevmatické.

Květy bezu můžeme upravit i k jídlu. Oklepané květenství (pozor na broučky) namočíme do palačinkového těsta a osmažíme na oleji z obou stran dozlatova.

Vlasta Ondrová

Sběr baterií na Horňácku

Všichni je moc dobře známe. Díky bateriím si v noci posvítíme na cestu, ve vlaku posloucháme hudbu nebo nás ráno vzbudí budíček. A je mnoho dalších využití.

Baterie jsou však i nebezpečným odpadem z domácností. Obsahují těžké kovy a další škodliviny a ohrožují především podzemní i povrchové vody. Proto je velmi důležité, aby s nimi bylo správně naloženo. Proto rozjel VIS Bílé Karpaty projekt sběru baterií. Díky dotaci Nadace rozvoje občanské společnosti jsou od konce května na horňáckých základních školách rozmístěny skříňky na sběr vybitých baterií.

Co se stane s bateriemi?

Sebrané převezme baterie firma Tespra, s.r.o. Hodonín, která realizuje v tomto regionu tříděný sběr odpadu. Baterie budou recyklovány firmou Ekogalva ve Žďáru nad Sázavou. Recyklací se získá řada prvků. Recyklují se i uhlíkové elektrody, polyetylénové vycpávky, ocelové a papírové obaly. Cena za recyklaci se pohybuje od 18 do 20 Kč za 1 kg baterií. Náklady na recyklaci hradí obec, v jejichž územích se sběr provádí.

Předcházení

Množství energie potřebné k výrobě jednoho kusu je až 50 x vyšší než energie, kterou baterie

může vydat. Proto je lepší používat baterií omezovat. Na napájení malých přístrojů existují adaptéry, některá elektronika (např. kalkulačky) využívají sluneční energii. Pokud se ale nelze použí-

vání baterií vyhnout, doporučujeme kupovat dobíjecí (nikl-kadmiové) baterie. Je to ekologičtější a nakonec i ekonomičtější než baterie na jedno použití. Přes nabíječku lze tyto baterie za několik hodin nabít ze zásuvky a to až 1000x! Takže to může trvat dlouho, než tyto baterie uvidíme ve skříňkách na jejich recyklaci.

Josef Dufek

Stav životního prostředí v obcích Bílých Karpat

Přehled čistíren odpadních vod

O tom, proč chrobáci válejí kuličku

Už jste někdy viděli chrobáka valícího svou kuličku, uhnětenou z ovčího nebo jiného trusu? Že ne? No, to jste o hodně přišli! To je totiž náramná zábava pozorovat zavalitého chrobáka, jak se s kuličkou hrne krajinou. Nehledí doleva ani doprava, nedbá nejrůznějších záłudností terénu a neúnavně valí kuličku do připravené štoly. Něco vám poradím! Až takového chrobáka někdy potkáte, lehněte si na zem a pozorujte jej úplně zblízka. Určitě se vám bude zdát hrozně naštvaný. A budete mít pravdu. Oni chrobáci jsou totiž neustále nabručení brouci. Ta jejich mrzutá nálada má velice starodávnou příčinu.

Před dávnými a dávnými časy se Chrobáci vůbec nezajímali o nějaký trus. Patřili do rodiny Zlatohlávků a Roháčů a to už něco znamenalo! No prostě, Chrobáci dřív patřili do takzvané lepší společnosti. Žili v korunách stromů a živili se pouze nektarem. Byli náramně namyšlení na svá objemná těla a oblékali se vždy velice výstředně. Potrpěli si hlavně na křiklavě červené, modré a zelené barvy, jeden odstín shora a jiný zespod. A to si ještě hlavu i štít zdobili všelijakými rohy a výrůstky. Byli to prostě nafoukanci, ve společnosti ostatních brouků i jiných zvířátek všeobecně velice neoblíbení.

Tak takhle to trvalo celou věčnost a nikdo ani netušil, že by se jednou mohlo něco změnit.

Ale stalo se. Jednou se na Malé Mýtince v Dubovém Lese narodil obrovský tmavý Chrobák. Byl o mnoho větší a pomalejší než ostatní Chrobáci a proto dostal jméno Chrobulák. Chrobáci se mu na setkání smáli, ale ostatní zvířátka mu s úctou ustupovala z cesty. Přestože to byl hotový obr, žil Chrobulák docela skromně a nenápadně, pokud se to dá u brouka jeho rozměrů vůbec tvrdit. Plesy a slavnosti jej nelákaly a o bojové turnaje se už vůbec nezajímal. Žil si na své Mýtince, pil rosu a baštil starou trávu. Celé večery sedával sám na břehu Tůňky a pozoroval rejdní broučků Vlínků na lesklé hladině.

Jednoho dne se král Dubového Lesa, Roháč Dvaapadesátý zvaný Největší, rozhodl uspořádat velikou oslavu narozenin své dcery Lukany. Král si na té slavnosti velice zakládal a protože to byl vyhlášený parádník, dal vyhlásit soutěž o nejkrásnější roucho slavnosti. Znal vytříbený vkus své lesní společnosti a nechal proto připravit ceny vsuktu královské. Dva zlomyslní Chrobáci z Lipiny si však řekli, že tu oslavu naruší. Že by to mohla být veliká legrace, kdyby se uprostřed vši té nádhery objevil černý a přihlouplý Chrobulák. Zaletěli tedy za ním a po cestě si vymysleli náramně ošklivou lež.

„Náš velký černý bratře,“ začal lhát červený Chrobák z Horní Lipiny, „král nás pověřil tímto poselstvím. Zítřa, sotva Slunce klesne pod úroveň vycházejícího Měsíce, propukne u Slavnostního Dubu největší oslava tohoto roku.“

„Noooo a co? Mne kdejaká oslava přece nezajímá,“ odvětil pomalu Chrobulák.

„Ale tohle by tě mělo zajímat, bratříčku,“ vlichotil se úlisně modrozelený chrobák z Dolní Lipiny. „Král tu oslavu svolává u příležitosti zasnoubení své nejmladší dcery! A Lukana chce tebe, drahý příteli! Je velice moudrá a proto chce jen toho největšího a nejsilnějšího!“

Nu, koho z nás by taková zpráva nezaskočila a hlavně nepotěšila, že?! Pomalý Chrobulák měl ostatně celý den na přemýšlení a tak nakonec dospěl k názoru, že na tom něco je. Královská dcera, tedy princezna, si přece nemůže vzít jen tak kdeкого! Rozhodně si musí vzít někoho významného, třeba největšího brouka království!

Druhý den, sotva Sluníčko zapadlo, vyrazil Chrobulák ke Slavnostnímu Dubu. Když tam přišel, byla již slavnost v plném proudu. Na spodních větvích Dubu seděla záplava mladých

Světlušek a jejich lampičky ozařovaly široké prostranství kolem kmene. To bylo přeplněno množstvím Brouků, Ploštic, Motýlů, Koníků a dalšími obyvateli lesa, kteří se tu sešli v náramných róbách a převlecích. Celý ten prostor tak zářil barvami a kovovými odlesky, až bylo těžké odlišit, co je jen přelud a co skutečnost. Právě zněly něžné tóny královny oblíbené písně „Letní noc“ v podání Cikády Chlumní a proto všichni jen šeptali a tiše švitořili.

Chrobulák, který byl na takové slavnosti poprvé a nevyznal se ve zvyklostech, se do té pohody ozval bez ostýchů svým znělým hlasem: „Tak jsem tady, pane králi. Přišel jsem si pro Lukanu!“ Celá společnost rázem utichla a všichni hleděli nechápavě na toho ohromného, hlučného a ošuntělého vetfelce. V tom se do hrobového ticha ozvaly posměšné výkřiky Chrobáků z Lipiny: „Pohlédte na toho tuláka! Na toho drzého špinavce! Je celý černý! A nechutný! Je to vlastně možné, aby tak někdo vypadal? Fúúú! Jak dlouho se ten brouk vlastně nemyl! Pryč s ním! Stráže, vyhoďte ho!“

Jinak to ani skončit nemohlo. Než se Chrobulák nadál, obstoupila jej lesní stráž složená z velikých Tesaříků a Hrobaříků a za hlučného smíchu celé společnosti jej vyhnala daleko od Slavnostního Dubu. Chrobulák se mohl studem zrovna propadnout. A jak se to stává i dnes, za ostudou přichází vztek a to je špatný rádce.

„Já vám to vrátím, vy pacholci. Vy lháři ulhaní, vy komedianti,“ vykřikl směrem k Dubu Chrobulák a zaslepen touhou po pomstě šlapal, ani nevěděl kam. Svítání jej zastihlo na Holém Kopci vysoko nad Dubovým Lesem. Z jedné strany Kopce bylo ještě slyšet halas slavnosti. Po druhé straně Kopce cupitalo právě vycházející Sluníčko. Ve vzteky šílené hlavě se někdy rodí šílené nápady. Chrobulák chňapnul po dosud malém a chladném Sluníčku a rychle je skulil z Kopce dolů až na svou Mýtinku. Než se kdo nadál, zmizel s ním ve své hluboké noře a celou krajinu opět zaplavila tma. A nebyla to jenom tak ledajaká tma. Tohle byla tma tmoucí!

Návštěvníci slavnosti nic nezpozorovali a slavnost se tedy ohromně protáhla. Nakonec však lampičky světlušek jedna po druhé pohasly a tu si všichni uvědomili, jaká je hrozitánská tma. Klopýtali a motali se, šlapali si po nádherných závojech, kravatách i po tykadlech.

Jejich paráda byla za chvíli ta tam! To však nebylo to nejhorší. Brzy přišli i na to, že se v té tmě neotvírají květy a nebylo tedy co jíst a pít. Všem byla velká zima a proto, kdo byl rozumný, snažil se to celé zaspát. Ale vydržte to kdovíjak dlouho!

Ještě štěstí, že se to nelíbilo ani Sluníčku. Chtělo nahoru, rozletět se Blankytným Nebem a svítit. Dělat všem zvířátkům radost, to je přece jeho práce! Ne se krčit v jakési zemi díře, v náručí nešťastného brouka. A tak Sluníčko Chrobuláka přesvědčovalo, že ostatní zvířátka za nic nemohou a že je jim v té tmě dozajista hrozně smutno. Že na vině jsou jen a jen zlomyslní Chrobáci z Lipiny a že ono už to nějak zařídí, aby byli náležitě potrestáni.

Chrobulák byl v podstatě velice hodný brouk a Sluníčko brzy propustil. Dokonce je vykutálel až nahoru, na vršek Holého Kopce. Sluníčko, jen co se rozdýchalo a rozeřfálo, splnilo svůj slib. Sebralo všem Chrobákům jejich zářivé barvy a zařídilo, aby je Roháči a Zlatohlávci vypudili ze své přízně. Od té doby jsou všichni Chrobáci tmaví, létají nizoučko při zemi a žijí se trusem nebo zetlelými houbami. A aby nezapomněli na svou nehezkou minulost, musejí až do dnešních dnů kutálet kuličky trusu, jako tenkrát smutný Chrobulák kutálet uloupené Sluníčko.

Pavel Bezděčka

OMLUVA

V minulém čísle došlo nedopatřením k zakrytí části úvodního textu pohádky. Omlouváme se čtenářům i autorovi a uvádíme zde úvodní text v plném znění:

Pohádka o tom, proč jsou kachny různě zbarvené

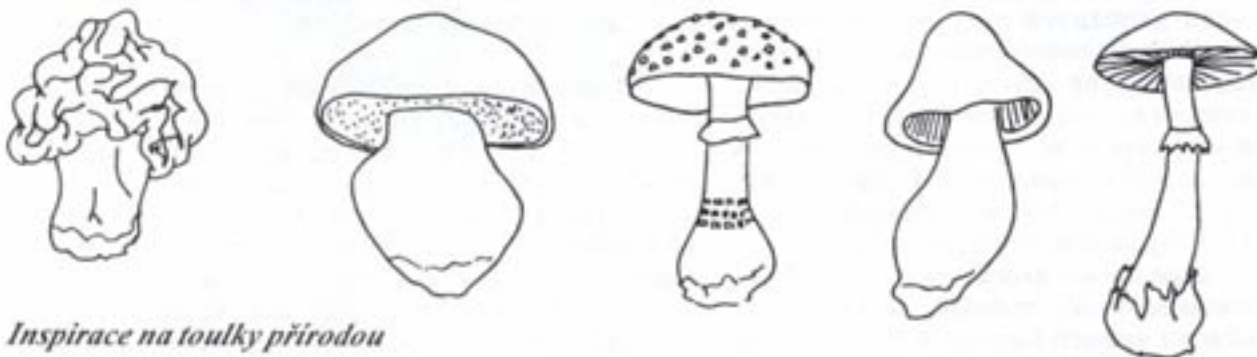
Vydáte-li se na procházku probouzející se jarní přírodou, uvidíte na každém rybníčku divoké kachny. Na první pohled rozlišíte pestrého samečka od haštefivé, ale nenápadně zbarvené samičky. Víte proč tomu tak je, proč jsou kachny tak rozdílně zbarvené? Nevíte? Tak poslouchejte.

Náš příběh začíná velice dávno. V těch dobách ještě žili králové, kteří vládli malým i velkým, dnes už většinou zapomenutým královstvím...

Poznejte tyto rostliny a určete, do které patří čeledě.

Poznáš naše jedovaté houby?

Inspirace na toulky přírodou

Hra - Velké hledání

Pomůcky: seznam věcí, které se mají hledat (např. jeden trn, něco měkkého, semeno, které roznáší vítr, něco ostrého, nejdelší stéblo trávy ap.)

Prostředí: okolí školy, tábora, střediska - les, louka, okolí rybníka

Popis: Vytvoříme několik menších skupin vášnivých sběratelů přírodnin. Každé skupině předáme seznam věcí, které má v daném časovém úseku posbírat a předložit k posouzení vedoucímu. Po uplynutí času vedoucí hodnotí přinesené sběry a srovnává některé položky. Např. co je pro kterou skupinu „něco krásného“, jaké druhy semen či listů skupiny donesly apod. Diskutujeme o tom, co se nejobtížněji hledalo. Na závěr můžeme posoudit kvalitu sběru, znalosti přírody a rychlost splněního úkolu.

Poznámka: Při této i při podobných hrách klademe účastníkům na srdce, že v žádném případě nesmějí při hře poškozovat přírodu.

Správné odpovědi z minulého čísla:

Plody stromů: 1 - habr, 2 - dub, 3 - jilm, 4 - buk, 5 - lípa, 6 - javor, 7 - jeřáb, 8 - jirovec

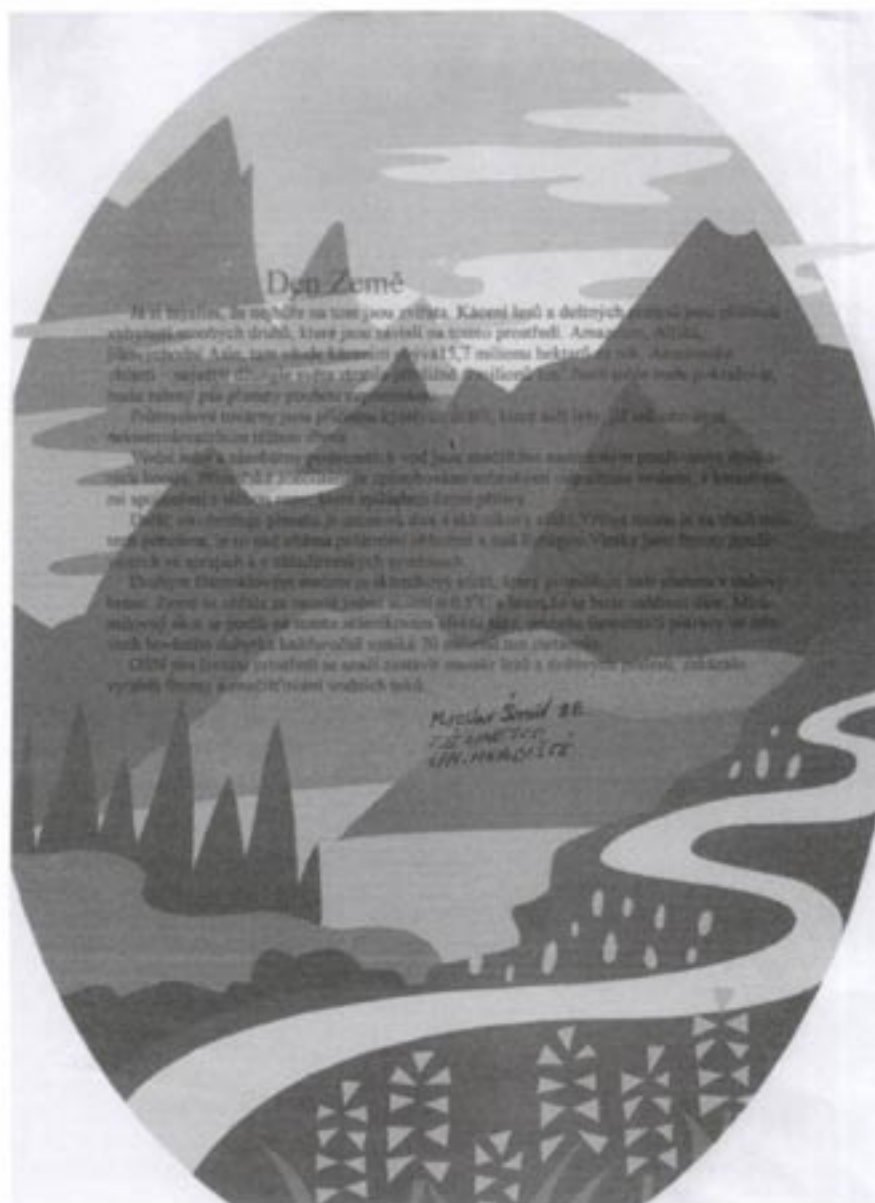
Chráněné a onerožené rostliny: koniklec jarní - K, prvosienka jarní - není chráněná, kopretina bílá - není chráněná, kotvíce plovoucí - KO, kokořík mnohokvětý - není chráněný, lilie zlatohlavá - O, dobromysl obecná - není chráněná, konvalinka vonná - není chráněná, kosatec sibiřský - SO, vrání oko čtyřlísté - není chráněné, střešičník pantofliček - SO, lopuch pístnatý - není chráněný,

mečík obecný - SO, sněženka podsněžník - O

Chráněná území:

Chráněné krajinné oblasti: 1 - Slavkovský les, 2 - Křivoklátsko, 3 - České středohoří, 4 - Labské pískovce, 5 - Lužické hory, 6 - Kokořínsko, 7 - Český ráj, 8 - Jizerské hory, 9 - Český kras, 10 - Blanský les, 11 - Třeboňsko, 12 - Blaník, 13 - Železné hory, 14 - Žďárské vrchy, 15 - Broumovsko, 16 - Orlické hory, 17 - Jeseníky, 18 - Litovelské pomoraví, 19 - Moravský kras, 20 - Pálava, 21 - Poodří, 22 - Beskydy, 23 - Bílé Karpaty, 24 - Šumava.

Národní parky: 25 - Šumava, 26 - Krkonoše, 27 Podyjí

Na titulní straně je fotografie Ferdinanda Bučiny. Na zadní straně je obrázek od Jiřího Šimoníka ze ZŠ UNESCO v Uherském Hradišti ze soutěže „Můj strom“. Na této straně je práce ze soutěže „Zelená planeta“.

Bílé Karpaty – časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty o.p.s. (Veselí nad Moravou), Základní organizace ČSOP Bílé Karpaty (Veselí nad Moravou), Regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život Bílé Karpaty (Uherské Hradiště) ve spolupráci se Správou CHKO Bílé Karpaty za podpory Nadace Open Society Fund.

Kontaktní adresy:

VIS Bílé Karpaty Bartolomějské nám. 47 698 01 Veselí nad Moravou tel., fax: 0631 / 32 25 45, 32 47 92 e-mail: csop@es-servis.cz Jan W. Jongepier	Regionální pobočka STUŽ Bílé Karpaty Palackého nám. 293 686 01 Uherské Hradiště tel., fax: 0632 / 55 16 37 e-mail: stuz.bk@brn.pvtnet.cz Jana Hajduchová
---	---

Redakce: Pavel Bezděčka, Božena Gajdová, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Vlasta Ondrová, Jiří Pšurný

Autoři fotografií: Ferdinand Bučina (str. 1, 14); Jana Hajduchová (str. 2, 11, 13); Antonín Vrba (str. 2, 3); Jan W. Jongepier (str. 4, 7, 15); Miroslav Janík (str. 5, 9); ZO ČSOP Jalovec (str. 5); Vít Hřdoušek (str. 6); Jiří Suchý (str. 8)

2. číslo ročníku 1999 vychází v červnu 1999

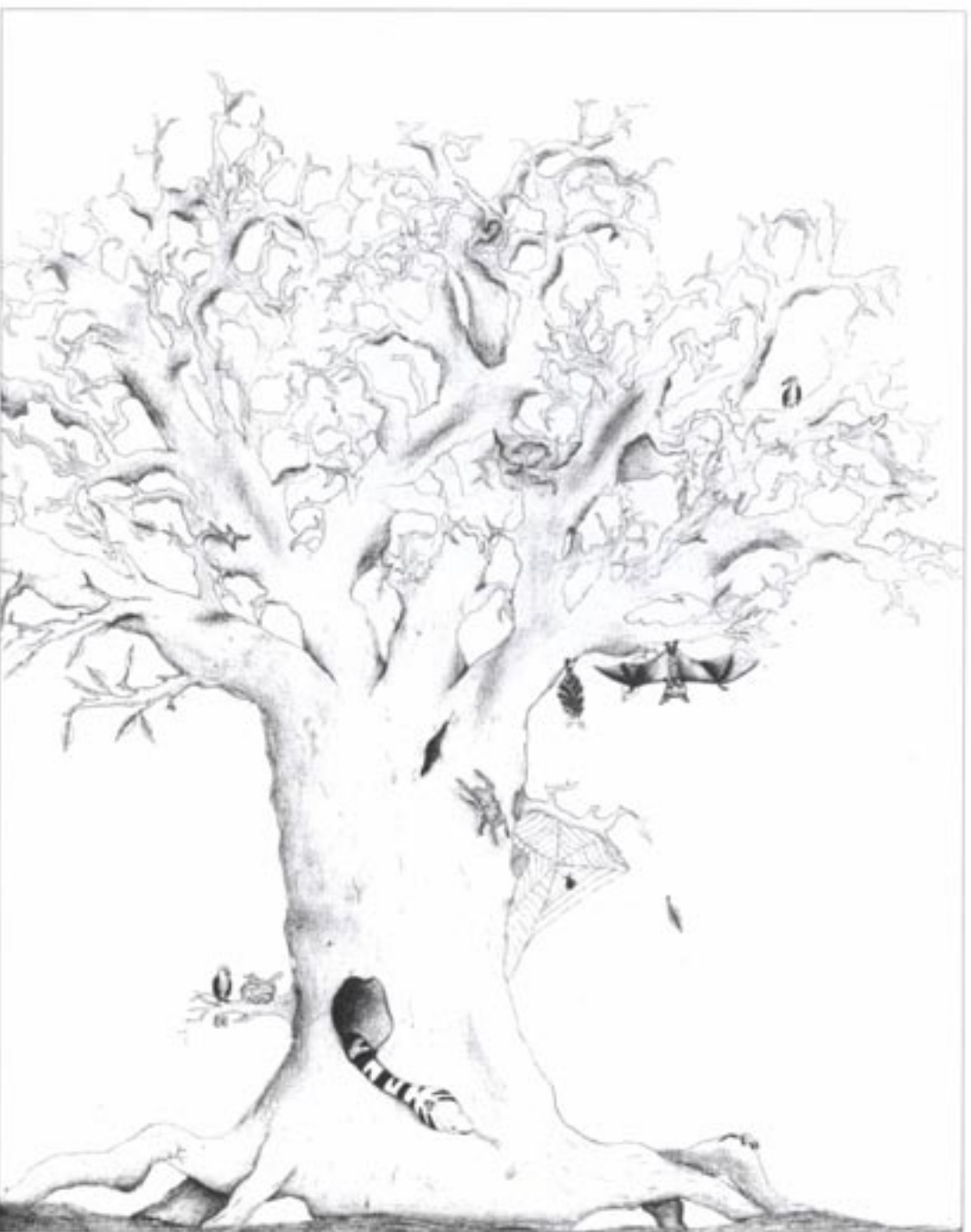
Reg. č. 742B, ISSN 1211 – 363B, Ročník IV, číslo 2, náklad 1500 ks, cena 12,- Kč

Tisk: ALDIPRESS Veselí nad Moravou

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p. OZJM, Ředitelství v Brně č.j. P/2-957/99 ze dne 25. 2. 1999.

***Lidstvo se dělí na dvě poloviny: jedna se nepřesně vyjadřuje
a druhá to špatně chápe.***

Alexander Roda Roda (rakouský spisovatel 1872 - 1945)

Podávání novinových zásilek povoleno
JmŘ ČP č. j. P/2 - 957/99 ze dne 25. 2. 1999.
Vyplatné hrazeno v hotovosti

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty
Bartoňoměstské nám. 47
689 01 Veselí nad Moravou

Cena 12,- Kč